

KLASSE

Maandblad voor Onderwijs in Vlaanderen

PROBLEEMGEDRAG OP
SCHOO L

DECEMBER 91

KLASSE

Maandblad voor Onderwijs in Vlaanderen
Uitgegeven door het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap
Departement Onderwijs

Redactie

Leo Bormans
Patrick De Busscher
Gaby De Moor

Koningsstraat 138
8ste verdieping
1000 Brussel
Tel. redactie 02-211 46 60
Tel. abonnementen en administratie 02-211 46 58
Telefax 02-211 46 61

Productiesecretariaat

Anny Lecocq

Administratie

Diana De Caluwé

Verantwoordelijke uitgever

F. De Smul

Voorzitter Redactiecomité

J. Helincks, directeur-generaal

Foto's : Luc Daelemans

Cartoons : Dirk Vercampt

Lay-out : Artefact, Leuven

Gedrukt op de persen van het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Departementen Onderwijs en Leefmilieu & Infrastructuur.

Abonnementen

– 700 fr. per jaar (10 nummers)
– Speciaal tarief uitsluitend voor leerkrachten : 450 fr. op rekening-nummer 091-2203004-66 van Ministerie Vlaamse Gemeenschap, Departement Onderwijs, Informatie en Bibliotheek, Koningsstraat 150, 1000 Brussel, met vermelding van naam, voornaam en adres.

Uw onderwijsliteratuur :

Centrale Bibliotheek
Koningsstraat 150, 1000 Brussel.
Tel. 02-210 53 73
Uitlening per post:
Tel. 02-210 53 80

Uw vragen over onderwijs :

Centrum voor Informatie en Documentatie
Koningsstraat 150, 1000 Brussel.
Tel. 02-210 54 00

Probleemgedrag op school. Wat doet u eraan ?
VIZIER p. 4

De schaapjes zijn geteld.
GIDS p. 18

Straf helpt niet. Maar wat dan wel ?
FORUM p. 24

IN DIT NUMMER KLASSE nr. 20 DECEMBER 1991

VIZIER

p. 4-13

Over toenemende agressie en stijgend vandalisme kunnen veel scholen meespreken. Maar wat doet u eraan ? Wij speuren naar de oorzaken van **probleemgedrag op school**. Die liggen vaak dieper dan u denkt. Veel pasklare oplossingen zijn er niet maar wel preventieve maatregelen. Voorkomen is nog altijd beter dan genezen.

ACTIE

p. 14-17

- Gooi dat **puntenboekje weg**. Nieuwe rapporten met de computer.
- Mijlpalen voor **kleuters**.
- Bingo ! Er zijn **geen gokvrije scholen** meer.

GIDS

p. 18-21

Dit schooljaar zijn de leerlingen wel bijzonder snel geteld. Een overzicht en een analyse van de **nieuwe leerlingenaantallen**.
Met soms verrassende resultaten.

PERS

p. 22-23

Onderwijs is vrouwelijk. Een willekeurige titel uit een boeiende selectie nieuwe knipsels.

FORUM

p. 24-28

- **Straf helpt niet**. Maar wat dan wel ?
- Een vergelijkende blik op **het onderwijs van de burens**.
- Knelpunt : **Hoe motiveer je een leraar ?**

DE INFOLIJN

p. 29

Uw **vragen over onderwijs**. Waar kunt u bijvoorbeeld voor een tentoonstelling een **stand uitlenen** van het Departement Onderwijs ?

IDEE

p. 30-34

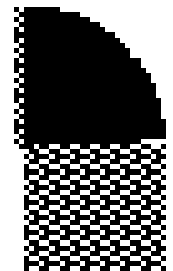
Wij selecteren elke maand voor u de **beste tips** voor boeiend en actueel onderwijs in de klas en daarbuiten.

EXTRA : EEN EUROPESE BIJLAGE

Van ganser harte wensen wij u, beste lezer, een Gelukkig Nieuwjaar.

Wij bieden u in het hart van deze KLASSE een extra-bijlage aan met

concrete programma's die u, uw school en uw leerlingen meer kansen geven in het Europa zonder grenzen dat volgend jaar werkelijkheid wordt.

HET BORD VOOR

PROBLEEMGEDRAG OP SCHOOL

Spijbelaars, vernielde fietsen, diefstal, pesterijen, lesverstoorders, overdreven drankverbruik, bende-
vorming, vandalisme, agressie... Alle scholen kunnen er over meespreken.

Slechts een heel klein percentage van het probleemgedrag kan men bestempelen als gedrag dat
werkelijk in de criminele sfeer terecht komt. Maar daarnaast heeft elke school te maken met «gewoon»
afwijkend gedrag van de leerlingen. En hoe ga je daarmee om ?

Het Eekhoutcentrum en het Postuniversitair Centrum West-Vlaanderen hielden een studiedag over het
probleemgedrag en de school. Een centrale vraag was : heeft de school een invloed op de ontwikkeling
van delinquent gedrag bij jongeren ? We gingen luisteren en hoorden veel theoretische uiteenzettin-
gen. Het probleemgedrag werd wetenschappelijk gesitueerd en pasklare oplossingen werden er niet
verkocht. Elke probleemsituatie eist immers een aparte aanpak. Maar de leraar en de school spelen een
grote rol.

Terwijl de vandalen even de toiletten in elkaar rammen gaan wij in dit VIZIER op zoek naar een nieuwe
aanpak van deviant gedrag. Op hoop van zegen.

WAAR KOMEN DE PROBLEMEN VANDAAN ?

De leerlingen zouden steeds meer probleemgedrag vertonen. Is dit zo of kunnen de leraars er steeds minder goed tegen? Prof. Dr. Lode Walgrave gaat op zoek naar oorzaken en aanpak. Het schoolstelsel vraagt om problemen maar lost er weinig op.

«De school zet de leerlingen zwaar onder druk. Naast de meer dan 15.000 uren aanwezigheid wordt ook thuis, 's avonds en in het weekend een inzet verwacht. Alleen een volwassen workaholic presteert evenveel. Het onderwijs legt dus aan de leerlingen een behoorlijke dosis stress op. Voor leerlingen die vooral het negatieve aspect van de school ervaren is dat een struikelblok.

Bovendien vraagt het homogene schoolstelsel een vrij eenvormige aanpassing van jongeren met zeer verschillende achtergronden, instellingen, belangstellingen, toekomstperspectieven en mogelijkheden. Dat er hierdoor in en rond de school gedragsproblemen ontstaan kan niet anders.»

Dit is de stelling van prof. Dr. Lode Walgrave, van de Onderzoeksgroep Jeugdcriminologie KU Leuven. Hij beschouwt de school als de belangrijkste instelling van zogenaamde *secundaire socialisering*. In het gezin zoekt het kind eerst een antwoord op: wie ben ik? Op school verwerft de leerling uitzicht op zijn toekomstige plaats en functie in de samenleving. Zijn eerste affectieve banden met zijn gezinsleden deinen er geleidelijk aan uit tot sociale bindingen met de maatschappij.

Schoolprestaties en -gedrag worden bijzonder belangrijk geacht. Ook door degenen die er strikt genomen buiten staan. De meeste ouders hechten veel belang aan het onderwijsresultaat. De selectie op

de **arbeidsmarkt** houdt vooral rekening met de schoolgegevens. Maar ook het **parket** laat zich bij het seponeren in grote mate leiden door de beschikbare gegevens over de schoolloopbaan.

STOER DOEN

Gedragsproblemen komen het meest voor in de leeftijdscategorie van 14 tot 17 jaar. Op dat moment maken de adolescenten zich los van het te eng geachte gezinsmilieu. Velen willen laten zien, vooral aan de kameraden, dat ze zich niet plooiën naar de **braafheidseisen** van hun ouders, leerkrachten, jeugdbewegingsleiders of politie. Provocerend gedrag en stoerdoenerij maken er deel van uit. Zo begaat 70 tot 90 procent van alle leerlingen uit het secundair onderwijs wel eens een delict. Meestal gaat het om relatief kleine vergripen zoals licht vandalisme, diefstallen, vechtpartijen en verkeersdelicten.

**ZE
WILLEN
NIET
BRAAF
MEER
ZIJN**

Elke leerling is anders maar het schoolsysteem is voor iedereen hetzelfde. Daar moeten gedragsproblemen van komen.

Betrouwbare cijfers over de omvang van het schoolgebonden probleemgedrag, zoals spijbelen, ordeverstoring, diefstallen, vandalisme, druggebruik, dealing, pesterijen, afpersing, vechtpartijtjes, chanteren van zwakkere leerlingen, fraude en zelfs geweldpleging tegen leerkrachten zijn over ons land niet beschikbaar. Ook de buitenlandse cijfers zijn fragmentair. Men heeft er eigenlijk geen zicht op.

Neemt het probleemgedrag op school toe? Het kan niet uitgemaakt worden of de luider klinkende klachten over het probleemgedrag echt te maken hebben met een toename van dat gedrag dan wel met een afname van de tolerantie. Niet alleen de leerlingen staan onder druk. Ook de leerkrachten moeten in het huidige onderwijsstelsel onder een toenemende druk leven. Hierdoor zou hun verdraagzaamheid tegenover moeilijkdoenden verminderen. Elementen hierin zijn o.a. de verzwarende van het programma wegens de hogere kwalificatie-eisen op de arbeidsmarkt; een toename, zelfs een overtal van oudere en ongemotiveerde leerlingen wegens de verlenging van de leerplicht; interne herschikkingen zoals reffectaties, andere klasnormen, gebrekkige infrastructuur; de voortdurend aanzwellende concurrentie van de media, vooral tv, in het socialiseringsaanbod.

GEEN MACHT, WEL GEZAG

Wat doen we eraan? De middelen liggen niet voor het grijpen. Voor het probleemgedrag in en rond de school in het algemeen kunnen ook slechts zeer algemene aanbevelingen worden gedaan.

Een goede leerkracht kan maar werken in een goed schoolklimaat en moet samen met zijn leerlingen kunnen beschikken over een behoorlijke infrastructuur.

Probleemgedrag van een leerling is geen probleem van die leerling alleen, maar van de school als geheel.

De beste preventie voor probleemgedrag is een goede leerkracht die zijn leerlingen benadert met respect en met belangstelling voor hun leefwereld buiten de school en die hen vooral aanmoedigt i.p.v. bedreigt. Een goede leerkracht werkt op grond van verkregen gezag en niet op grond van zijn machtspositie.

Je moet de deskundigheid van het PMS of van andere instanties gebruiken.

Doorverwijzing van individuele gevallen naar inhalerige specialisten is delicaat. De school staat op de eerste lijn voor de opvang van probleemgevallen. Doorverwijzen is vaak het ontvluchten van de eigen verantwoordelijkheid. De kinderen worden er meteen door gestigmatiseerd en in hun omgeving officieel als probleemkind beschouwd.

NAAR DE CINEMA

De Onderzoeksgroep Jeugdcriminologie van de KU Leuven ondervroeg 1160 jongeren tussen 13 en 16 jaar uit het beroepsonderwijs over hun gedrag. Veertien procent gaf toe zaken in de school te hebben vernield of beschadigd. Tien procent laat ook buiten de school vernielzucht blijken. De helft stoorde de les wel eens opzettelijk. Veertien procent was betrokken in vechtpartijen en ongeveer een vijfde spijbelde.

Het bezoeken van een dancing of cinema waar ze wegens hun jonge leeftijd nog niet binnen mogen is het meest gepleegde delict buiten de school. Welke andere delicten tekende men op bij de onderzochte groep?

1. Dancing/cinema bezoek	42 %
2. Dronken sturen	19 %
3. Vechten	16 %
4. Weglopen	10 %
5. Vernielingen	10 %
6. Diefstal thuis	8 %
7. Joy-riding	6 %
8. Diefstal	4 %
9. Autodiefstal	2 %

HET KLIKT NIET ALTIJD

EEN POSITIEVE RELATIE MET DE LERAAR IS ENORM BELANGRIJK

Als je de problemen wil oplossen moet je weten waarom jongeren zich moeilijk gedragen. Dr. Nicole Vettenburg van de Onderzoeksgroep Jeugdcriminologie KU Leuven zocht een mogelijke verklaring voor probleemgedrag van jongeren in de theorie van maatschappelijke kwetsbaarheid.

– *Vettenburg*: Veel probleemgedrag, zoals vandalisme, spijbelen, overmatig alcoholgebruik en vechten, kan gezien worden als een uiting van een normale adolescentie-ontwikkeling. In die periode gaan de jongeren namelijk op zoek naar een eigen rol in de samenleving. Ze maken zich los van het veilige gezinsmilieu, proberen verschillende rollen uit en tasten hierbij de grenzen van het toelaatbare af. Af en toe te ver gaan hoort bij dit soort experimenten. Dit gedrag dient dan ook niet zoveel aandacht te krijgen. Dit gaat immers vanzelf over met ouder worden. Een te sterke reactie zou daarenboven fixatie van het gedrag teweeg kunnen brengen. Bij sommige jongeren echter stellen we meer en ernstiger probleemgedrag vast dan bij hun leeftijdsgenoten. Ook na hun adolescentieperiode blijft dit voortduren. Verscheidene onderzoeken geven aan dat dit vooral het geval is bij jongeren uit de laagste sociale klasse.

CULTURELE KLOOF

– Hoe verklaart u dit ?

– *Vettenburg*: Ik denk dat het probleemgedrag bij deze jongeren een antwoord is op hun maatschappelijk kwetsbare positie. Jongeren uit sociaal zwakke gezinnen riskeren in hun contacten met de maatschappelijke instellingen vooral, en telkens opnieuw, de negatieve aspecten te ondergaan. Denk aan controles en sancties. Hierdoor kunnen ze minder genieten van het positieve aanbod. Maatschappelijke kwetsbaarheid is een opstapelend proces. Een jongere is kwetsbaar voor de school, de arbeidsmarkt, justitie. En hij wordt het steeds meer. Iemand die op school mislukt is ook kwetsbaar op de arbeidsmarkt.

– Licht dit proces voor altijd vast ?

– *Vettenburg*: Een jongere die zijn maatschappelijke loopbaan start vanuit een sociaal zwak gezin dreigt terecht te komen in een

neerwaartse spiraal van toenemende maatschappelijke kwetsbaarheid. Dit proces is echter niet volledig gedetermineerd. Het gaat om een risico op kwetsbaarheid. De kwetsbare zelf kan een actieve rol spelen om het risico te beperken. Toch stellen we vast dat maatschappelijk kwetsbaren er niet in slagen de neerwaartse spiraal te doorbreken. Ondanks hun goeie wil en de grote inspanning. Blijkbaar wordt de kwetsbaarheid van generatie op generatie doorgegeven. Jongeren neigen gemakkelijker naar probleemgedrag als ze weinig of geen binding hebben met de samenleving. Bij ongeoorloofd gedrag riskeren zij namelijk minder te verliezen dan jongeren die meer geïnvesteerd hebben in de samenleving.

EEN POSITIEVE LERAAR

– Wat is de rol van de school ?

– *Vettenburg*: De school vervult een scharnierfunctie in het proces van maatschappelijke kwetsbaarheid. Zij doet een positief aanbod: men kan er leren lezen en schrijven. Men kan er bepaalde vaardigheden en attitudes aanleren. Van dit aanbod zal een jongere optimaal genieten als hij aan bepaalde voorwaarden voldoet: een goede taalontwikkeling hebben, een bepaald arbeidsritme en abstractieniveau aankunnen, kunnen omgaan met gezag... Leerlingen die aan deze voorwaarden voldoen ontwikkelen in de school een reeks bindingen die hen ook verder met de samenleving zullen binden.

Een kind dat zich aanvaard voelt in de school gaat zich hechten aan de leerkracht en krijgt hierdoor genegenheid terug. Om deze positieve relatie te behouden of te versterken zal een leerling zich ook inzetten voor schooltaken. Het zal hem prestige opleveren. Hij zal hogere cijfers behalen en een hogere studierichting kunnen volgen. Deze leerling wil zich

Scholier
zwaait met
revolver

PERUWELZ. – Een scholier uit het Waalse Peruwelz heeft maandag veel opschuldiging verwekt. De 12-jarige M.X. kwam te laat op het lyceum aan de ment. Hij ging af in de klas en trok een revolver.

Pak slaag voor
wiskundeleraar:
20.500 frank

Omdat hij zijn vroegere wiskundeleraar een flink pak slaag gaf.

Onbekenden
richten ravage aan
in klaslokalen

– In de nacht van woensdag hebben onbekenden aangegrepen.

Geld gestolen bij
inbraak in school

GENK. – Woensdag is ingebroken de school.

De onbekenden gingen vandoor met een bedrag van 10.000 frank.

Ook in Bilzen is er met braak gebeurd. Een huis aan de school gingen juwelen.

FRANSE SCHOLIEREN HEBBEN
GENOEG VAN GEWELD OP SCHOOL

ook schikken naar de tuchteisen waardoor hij bestraffing voorkomt en zelfs aan prestige wint. Naarmate het engagement in schoolactiviteiten en het respect voor de schooldiscipline voortduren worden zij gaandeweg een streefdoel op zich. En dit los van de gehechtheid aan de leerkracht. Leerlingen met betere schoolprestaties maken meer kans op betere jobs en bijgevolg op een hoger beroepsprestige. Het engagement in de werksituatie ontlokt een binding met de conventionele orde. Dit maakt ook de aanvaarding van maatschappelijke regels en normen makkelijker.

– Maar niet alle leerlingen voldoen aan die ideale schoolvoorwaarden.

– *Vettenburg* : Kinderen uit de lagere sociale klasse komen inderdaad minder goed voorbereid naar school. Hun gezinssocialisatie sluit niet zo goed aan bij datgene wat in de school geleerd wordt. Thuis spreken ze bijvoorbeeld dialect en ze krijgen ook maar zelden een leerattitude mee. Zij lopen kans het aanbod van de sociale bindingen te missen. De persoonlijke positieve binding met de leerkracht komt niet of in mindere mate tot stand. Tussen de leraar en de leerlingen klikt het niet. Met de schooltaken is geen prestige te halen. Als deze voldoening ontbreekt wordt ook de aanpassing aan de schooltucht voor hen zinlozer en moeilijker. Het gevolg is dat ze meer gestraft worden en voorts alle negatieve opmerkingen over het hoofd krijgen. Deze leerlingen ontwikkelen geen of slechts een geringere binding met de school, waardoor ook de binding met de samenleving moeilijker wordt.

STEUN BIJ LOTGENOTEN

– Worden zij ten slotte in een getto gedrongen ?

– *Vettenburg* : Ze worden alvast met negatieve vooroordelen benaderd. Ze worden gestigmatiseerd als *onbekwame* en *ongedisciplineerde* leerlingen. Stilaan gaan ze zich ook als dusdanig gedragen. Leerlingen die geen positieve band hebben met de leerkracht zoeken elkaar op. Ze zoeken steun bij lotgenoten als compensatie voor hun falen. Deze drie mechanismen, binding, stigmatisering en aansluiten bij lotgenoten, versterken elkaar in de ontwikkeling van het probleemgedrag bij jongeren.

– Een besluit ?

– *Vettenburg* : Dit theoretisch model werd grotendeels ondersteund in ons onderzoek over *school en probleemgedrag*. Het tot stand komen van een positieve relatie tussen leerling en leerkracht is enorm belangrijk. Daarom moeten leraars de cultuur van de jongere en zijn thuismilieu aanvaarden. Dit is een basisvoorwaarde voor het tot stand komen en het bevorderen van een positieve relatie. Maar de verbetering van de situatie van maatschappelijke kwetsbare jongeren is natuurlijk niet alleen de taak van het onderwijs. □

Adolescenten tasten de grenzen van het toelaatbare af.

HET IS NOOIT GOED

De houding van de leerkracht is van grote invloed op het probleemgedrag van de jongeren. Nochtans gaat er van de leraars weinig positieve stimulans uit.

Vettenburg : «Sommige leraars slagen er in ook in moeilijke klassen een goede medewerking te bekomen, terwijl het bij anderen volledig uit de hand loopt. Hoe komt dat ? Dit heeft niets te maken met de aard van het vak maar wel met de manier van lesgeven en van omgaan met de leerlingen. Een leerkracht die goed gestructureerd en inzichtelijk lesgeeft, die aansluit bij de leefwereld van de leerling en die de motivatie weet te wekken krijgt gemakkelijker aandacht, medewerking en appreciatie van de leerlingen.

Toch blijkt een goede didactische aanpak niet te volstaan. Belangrijker nog is de algemene houding van de leraar tegenover de leerlingen. Een leerkracht met een positieve houding wil zijn leerlingen ook op een boeiende manier zinvolle zaken aanleren, hij stimuleert de creativiteit bij de leerlingen, gaat in op hun vragen, betreft hen zoveel

mogelijk bij de lessen via het laten stellen van vragen, via aansluiting op hun leefwereld. Hij stelt zich op als een mee-zoeker. Tevens hoedt hij er zich voor de leerlingen niet te kwetsen met hun geringe kennis. Goede antwoorden worden beloond met «goed». Bij foute antwoorden krijgen de leerlingen de mogelijkheid uit te leggen waarom ze er zo over denken.

Bij het empirisch onderzoek dat we tussen 1984 en 1988 in het beroepsonderwijs hielden, viel het gemis aan positieve stimulering vanwege de leraars op. Doorgaans kregen de leerlingen alleen opmerkingen over wat ze verkeerd deden, over wat ze niet kenden. Zelden of nooit kregen ze een waarderend woord voor wat ze wel goed deden.

Voor deze leerlingen, die al erg negatieve schoolervaringen achter de rug hebben, bevestigt dit hun schoolonbekwaamheid. Hierdoor mist de school een kans om bij sommige leerlingen een positieve binding met de samenleving tot stand te brengen en zo een barrière op te trekken tegen delinquent gedrag.»

STRAFFE(N) KOST

Hoe gaat u als leraar om met leerlingen die zich echt storend gedragen in de klas ?

Er zijn geen pasklare oplossingen, wel probleemoplossende adviezen.

Vettenburg : «De doelstelling van elke opvoedings- en onderwijssituatie is de emancipatie van de jongere. Dit is een groeipoces. U kunt het stimuleren door een leerling juist iets meer verantwoordelijkheid en ruimte te geven dan hij tot nu toe had en bewees aan te kunnen.

Van puur repressief optreden, zoals uitschelden, straf doen schrijven, uit de klas sturen, is weinig gunstig effect te verwachten. Dit optreden betekent voor de leerling een verdere uitstoting en zal een eventueel bestaande binding met de leerkracht doen afnemen. Bovendien houdt repressief optreden ook een actieve stigmatisering in, waardoor de kans op de ontwikkeling van een negatief zelfbeeld toeneemt.

Toch kan in een welbepaalde situatie repressief optreden, bijvoorbeeld wegsturen uit de klas, de enige uitweg blijken. Dit kan slechts zeer sporadisch gebeuren, voor een korte tijd en met de nodige aandacht achteraf.

Met sociale vaardigheidstrainingen kunt u gunstige effecten boeken bij moeilijke jongeren. Hierin belooft u systematisch en versterkt u alle blijken van positief gedrag van de jongere. Het positieve beklemtonen is in het onderwijs steeds een noodzakelijke basishouding.

Het werken met contracten blijkt ook een gunstig effect te hebben. Voor de succesbeleving bij jongeren is het belangrijk dat het om realistisch haalbare afspraken gaat.

Ook in de alternatieve sancties in de jeugdbescherming vindt u enkele suggesties. Jongeren die delicten pleegden krijgen in de plaats van een ingrijpende maatregel een alternatief aangeboden. Dit bestaat uit een duidelijk afgelijnde opdracht met een symbolisch vergoedend karakter.

Een dergelijke sanctie houdt geen negatief, uitstotend stigma in. De jongere voelt zich integendeel nuttig voor de samenleving. Hij krijgt de kans om zijn verantwoordelijkheid op te nemen en de opgangzijnde negatieve spiraal om te buigen. Het koppelen van de sanctie aan de daad geeft de minderjarige duidelijk de grenzen van de sociale tolerantie aan.»

Beloon systematisch elk positief gedrag.

MET ANGST VOOR DE KLAS

VEEL LERAARS HEBBEN NOOIT GELEERD HOE JE MET LEERLINGEN MOET OMGAAN

Het beroepsonderwijs is een synoniem geworden voor tucht- en gedragsproblemen met ongemotiveerde, onhandelbare leerlingen. Of is dit een wild indianenverhaal ?

PMS-medewerkers met jaren ervaring in het begeleiden van leerlingen in het beroepsonderwijs zien het anders. Ze vinden dat het image van het beroepsonderwijs zo al genoeg gekreukeld is. Vandaar dat ze de slechte reputatie van dit onderwijs willen nuanceren. Ligt overigens alle schuld bij de leerlingen ?

«Wie maakt deze reputatie ? Leraars die er hun draai niet vinden en hun frustraties uitschreeuwen ? Van middelmatige leraars moet je natuurlijk niet veel verwachten, net als van middelmatige ambtenaren», zeggen deze PMS-medewerkers die anoniem wensen te getuigen.

LEERLINGEN AANVOELEN

Getuigenis X : «Is de beroepsleerling echt brutaler dan zijn leeftijdsgenoten ? Doorgaans is hij niet zo verbaal begaafd. Hij kan zijn problemen moeilijker verwoorden. Misschien lijkt hij hierdoor agressiever omdat hij niet meteen de gepaste conversatietoon vindt. Eigenlijk is hij veel opener, spontaner en aanhankelijker dan een ASO-leerling. Gebrek aan tucht ? Als een school alle leerlingen opneemt die overal elders al buiten werden gestuurd, krijg je natuurlijk een concentratie van probleemkinderen. In de meeste beroepsscholen is het aantal dat gedragsstoornissen vertoont en zich niet aan de regels houdt echter beperkt. Wat wel meespeelt is het aantal leerlingen per klas. Kunnen werken met kleine groepen is absoluut noodzakelijk. Anders kun je als individu onmogelijk met de verschillende achtergronden van de leerlingen rekening houden. In een grote groep is er veel sneller aanleiding tot rumoer of storend gedrag. In het beroepsonderwijs moeten de klasnormen naar omlaag. Een beroepsleerling is ook niet zo op luisteren ingesteld.

De leraar speelt een grote rol in de ge-

dragsstoornissen. Als hij niet over komt gaat de groep zich verzetten. U weet hoe machtig een groep kan zijn. Dan weigeren ze mee te werken, doen uitdagend, schelden en beslissen samen de straftaken niet te maken. Als dus de leraar de klas niet aanvoelt staat hij voor problemen, gaat hij zelfs ten onder. Maar is dit de schuld van de leerlingen ?

DEPRESSIE

Getuigenis Y : «In het beroepsonderwijs moet de leraar kunnen communiceren met de klas. Hij moet zich dus durven bloot te geven, zich openstellen en uit zijn strakke leraarsfiguur stappen. Op die manier is er kans dat het klikt met de klas en dat hij er alles van gedaan krijgt. Een groot aantal leerkrachten is daartoe helaas niet in staat. Bij voorbaat schilderen ze de leerlingen af als een bende vervelende luiakken. Ze sluiten de communicatiepoort meteen af.

De huidige opleiding voldoet niet als het erom gaat leraars bij te brengen hoe ze met leerlingen moeten omgaan. Een beroepsleerkracht moet om te beginnen opvoeden en geen theorie declameren. Beginnende leerkrachten zouden moeten kunnen terugvallen op een ervaren leerkracht die hen petert en bij wie ze om raad kunnen gaan. Lukt het na drie jaar nog niet dan zoekt deze leraar het best een andere job. Wie telkens met angst de klas binnenstapt houdt er inderdaad beter mee op. Zoniet wacht de depressie. Maar vaak geraken deze leraars-met-problemen toch benoemd.»

MEER BETAALD

Getuigenis Z : «Het is meestal een ramp als een humanioraleraar naar het beroeps-

wordt gereffecteerd. Hij zit vaak al met vooroordelen en is dus vooraf al negatief ingesteld. Zou men deze leraars niet moeten verbieden in het beroeps te komen ? Stel dat een leraar Frans direct van wal steekt met op abstract niveau over de passé composé en de imparfait te spreken. Dit gebeurt te vaak. Zo ontstaan al direct problemen. Vertrek daartegen altijd vanuit de leefwereld van de leerlingen en hun eigen ervaringen.

Alleen de beste leerkrachten maken het waar in het beroepsonderwijs. Daarom mogen ze meer betaald worden dan een ASO-leeraar. De eisen die aan zulke leerkracht worden gesteld liggen heel hoog : creatief en open zijn, durven afstappen van het strakke, theoretische leerprogramma. Maar daarvoor is ook een open, vrije sfeer op school nodig. We merken op dat de meeste directies weinig doen om zo'n klimaat te creëren.»

JA, WE ZIJN «WREED» VOOR ONZE LERAARS

In een enquête van het blad Coup de Foudre bij Vlaamse scholieren zeggen 62 % van de leerlingen dat ze met hun leraars meewerken, 24 % stellen zich onverschillig op en 3 % bekennen agressie tot wreedheid tegenover hun leraars.

Dat viel nog braaf uit want van hun Franse leeftijdsgenoten zegden liefst 70 % dat ze de leraars wel eens «cruel» behandelden. Toch vond 30 % van de Vlaamse leerlingen de relatie met hun leraars problematisch.

Sarah (15) klaagt over sommige leraars die de leerstof uit de boekjes afdreunen. «Dan kunnen we toch even goed gezellig thuis studeren», meent ze.

Patrick (17) zou leraars willen die de stof klaar en duidelijk kunnen uitleggen. «Er zijn leraars die niet eens snappen wat je vraagt en dan maar een antwoord geven, dat alles nog ingewikkelder maakt en nieuwe vragen oproept. Op den duur geef je het op.»

Soms is een opendeurdag of een schoolreis genoeg om het wederzijds begrip op te krikken. Zo ontdekte Manu (15), die totnogtoe niet echt opkeek naar zijn nuchtere wiskundeleraar, dat de man een ware pianovirtuoos is. Sindsdien is hij de man met andere ogen gaan bekijken. En de leraar Frans promoveerde tijdens de opendeurdag van het atheneum van wandelend woordenboek tot mens van vlees en bloed, toen bleek dat de dame moeder van vijf kindertjes is. Mevrouw Passé Composé behoort nu tot de verleden tijd.

DE POLITIE OP SCHOOL

VELEN ZIEN HET LIEVER NIET

Veel onderwijsinstellingen reageren terughoudend tot zelfs afwijzend tegenover een samenwerking met de politiediensten. De politie wordt bekeken als een boeman die zich op een repressieve manier dreigt te mengen met de onderwijsprogramma's en het educatieve management. Daarbij dreigt dan de goede naam en faam van de school in het gedrang te komen. Het kan ook anders.

U kunt een beroep doen op de preventiewerkers van de politie. *Aster Buysjschaert* is verantwoordelijk voor de dienst preventie bij de politie in Kortrijk. Hij legt uit hoe de politie-agent een partner kan zijn op school in gevallen van diefstal en vandalisme.

– Hoe kan de school samenwerken met de politie ?

– *Buysjschaert*: We trachten nu meer preventief op te treden. De preventiefilosofie is gericht naar de sociale, culturele en economische oorzaken van het afwijkend gedrag. Een samenwerking met de opvoeders wordt meestal ruimer gezien dan alleen de eventuele problemen op school zelf. Ook de problemen erbuiten zijn een onderdeel van een maatschappelijk fenomeen, zeker in gevallen van vandalisme en diefstal.

UIT FRUSTRATIE

– Wat doet een preventiewerker ?

– *Buysjschaert*: Hij is een coördinator die adviserend en ondersteunend optreedt bij het ontwerpen, uitvoeren, opvolgen en evalueren van geïntegreerde projecten. U kunt bijvoorbeeld op uw school een langdurig project opstarten waarbij u de leerlingen de nadelen van het vandalisme laat ervaren. Om een werkelijke mentaliteitsverandering te bekomen lopen er zelfs projecten over verscheidene jaren. Hiervoor kunt u rekenen op de hulp van de preventiewerker die nu toch al ingang heeft gevonden in de politiecorpsen van de grote steden en gemeenten. U kunt ook bij hem terecht voor problemen zoals spijbelen, beschadigen van fietsen, diefstal van apparatuur, gedragsmoeilijkheden tijdens de lessen, drankgebruik op de weg naar en van de school... U verzeilt overigens hiervoor niet meteen in de criminele of juridische sfeer. Wij geven informatieve voorlichting aan de leerkracht. Hij moet op zijn beurt van deze informatie een educatieve voorlichting voor

zijn leerlingen maken. Dit past veelal in een kleinschalig project voor een afgebakende doelgroep.

– Hoe pakt de politieman diefstal en vandalisme aan ?

– *Buysjschaert*: Het probleem is tamelijk complex. Dieven of vandalen kunnen zowel potentieel dader als slachtoffer zijn. Een leerling die zich bezondigt aan vandalisme kan dit doen uit wraak omdat hij zelf al het slachtoffer is geweest van vandalisme. Hij kan ook het slachtoffer zijn van de groepsdruk. Of hij kan denken dat hij het slachtoffer is van een leerkracht die het op hem heeft gemunt. Hij pleegt dan vandalisme uit frustratie.

In dit probleem kunt u de preventiewerker als deskundige aanspreken. Hij heeft ervaring met de fenomenologie van diefstal en vandalisme. Daarbij heeft hij feedback aan logistieke en wetenschappelijke ondersteuning van de nationale of de provinciale overheid. Maar hij is natuurlijk geen opvoeder of een sociaal werker. De bedoeling is dat hij mee anticipeert opdat *gewoon* deviant gedrag niet escaleert naar een **crimineel** deviant gedrag waarbij repressief optreden onafwendbaar wordt. De school kan een belangrijke rol spelen om het bij *risico-leerlingen* niet zo ver te laten komen.

STEVIGE RAMEN

– Kunnen we de Belgische situatie vergelijken met Nederlandse toestanden ?

– *Buysjschaert*: Wij kunnen gelukkig vaststellen dat hier bij ons het probleemgedrag op school veel beperkter is. In Nederland gebeurt het wel eens meer dat na de examenperiode de ruiten aan diggelen worden geslagen. Of dat de klaslokalen in brand worden gestoken. Frustratievandalisme heet dat dan. Sommige scholen hebben het zelfs nodig geacht zwaar te investeren in **technopreventie**. De ramen zijn bijvoorbeeld van slag-

Leraar klopte pestgeest neus over
Getergde leraar klopte
kwelgeest de neus over

LEUVEN – Op het berichtenbankje van de rechtbank te Leuven diende woensdag een uitspraak te worden gedaan over een neus die over zijn neus was geraakt. Dat gebeurde tijdens een les op de klas van de leerling die de neus van de leraar had geklopt.

Opmerkingen werden door de leraar in de klas gelezen. Toen de leraar de leerling ten einde raad bij de deur is gegaan, liep hem aan de deur te zwaaien. Toen de leerling hem gewoont uit te de leerling hield van de klas tot grote hilariteit van de klas. De leraar werd toen zo kwaad dat hij de leerling een rijk mes gaf. Deze laatste hield er een gebroken neus en een lichte hersenschudding aan over.

Ik had niet de bedoeling de leerling te kwetsen, zei de leraar. De slag is harder aangekomen dan ik bedoelde. Mijn

Newyorkse kinderen gewapend naar school

NEW YORK (ap) – Omdat Newyorkse scholen 1.854 wapens, gaande van met scherpe messen bezette tangen tot automatische pistolen, in beslag genomen. In dezelfde periode werden 1.356 scholieren overvallen, werden er 183 beroofd en 78 aangerand op weg van en naar de school. Voorlopige cijfers voor het lopende schooljaar wijzen op een toename van het aantal misdaden in procent.

New York spendeert jaar bijna 2,5 miljard dollar voor veiligheid op school. Het grootste deel van dat geld gaat naar de school. Voorlopige cijfers voor het lopende schooljaar wijzen op een toename van het aantal misdaden in procent.

Zeventienjarige hield klasgenoten gegijzeld

RAPID CITY (ap) – Een 17-jarige scholier hield in het Amerikaanse stadje Rapid City een groep klasgenoten in gijzeling. De jongeman was gewapend met een geweer met afgevuurde loop. Na vier uur werd hij ontrouwd door zijn klasgenoot Chris Enicks. Toen hij iemand een vuurde wou geven. Over de motieven van de jongen is niets bekend. Volgens één van zijn klasgenoten verklaarde hij een dag tevoren: „Wat denk je was er zou gebeuren als ik morgen de wiskundeles binnenstap met een geweer in de hand?“. Tijdens de gijzeling schoot de jongen een aantal keren met zijn wapen op spullen in het klaslokaal. Er vielen geen zewonden.

DE VANDALEN VÓÓR ZIJN

In Nederland lopen de schoolgebouwen jaarlijks voor 900 miljoen frank schade op. Reden genoeg om de preventie met stevige strategieën aan te pakken.

Scholen zijn de dupe van diverse vormen van criminaliteit: 53.290 vernielingen, 3430 inbraken, 9081 bekladdingen en 224 brandstichtingen. Kostprijs: 900 miljoen frank. Dat is de trieste balans van het jaarlijks aantal delicten tegen de 11.414 Nederlandse basis- en secundaire scholen. De school kan nochtans veel zelf doen aan de preventie van criminaliteit.

Er zijn vier hoofdstrategieën voor criminaliteitspreventie.

Hierbij speelt het schoolmanagement een grote rol.

– **Onderwijskundige maatregelen gericht op de leerlingen:** specifieke en brede projecten over vandalisme uitwerken (en soms ook diefstal); overdragen van verantwoordelijkheid naar leerlingen.

– **Taken voor het schoolmanagement:** verbeteren van het schoolklimaat, de schoolcultuur en de werkrelaties in de school; zorgen voor degelijke na-schoolse/pauze/tussenuur-opvang; spijbelcontrole; opstellen van schoolreglement en afsluitprocedures; snelle en goede reparaties, onderhoud/schoonmaak mogelijk maken; kwetsbare zaken verwijderen of verplaatsen.

– **Omgevingsgerichte maatregelen:** contacten leggen met ouders, buurt, andere scholen en instanties; zorgen voor jeugdvoorzieningen (speelruimte/speelplaatsen).

– **Beveiligingsmaatregelen** (bouwkundig / technopreventief / bewaking): kwetsbare of gewilde zaken (compartimenten in het gebouw, glas, daken, schoolterrein) afschermen; het gebouw (gevels, ramen, deuren, glas, daken) of het terrein (afscheidings, objecten) verstevigen: laten bewaken door politie, beveiligingsbedrijf, conciërge of buurtbewoners; een goede verlichting opstellen evenals een elektronisch detectiesysteem voor inbraak en brand.

De Stichting Bouwresearch (SBR) geeft het rapport **Beveiliging van gebouwen, deel 6: scholen** uit in de vorm van een rijk geïllustreerde praktische handleiding (175 pag.). Bestellen bij SBR – Postbus 1819–3000 BV Rotterdam – t 00–31–10–41 17276 – ± 950 fr.

vaste kunststof.

– **Wat kan de leraar doen om vandalisme te beperken?**

– *Buysschaert*: Hij kan de signalen tijdig detecteren. De neiging tot afwijkend gedrag zal zich altijd op school uiten in bijvoorbeeld het gedragspatroon of het studeerpatroon van de leerling. Een vroegtijdige opsporing kan van groot nut zijn. Oog hebben voor de relaties met medeleerlingen en dit juist interpreteren kan informatief zijn.

– **Hoe treedt de school op nadat de signalen zijn herkend?**

– *Buysschaert*: Als de binding met de school wordt versterkt zal de leerling ook beter functioneren en beter geïntegreerd zijn. Goed functionerende leerlingen blijken veel minder delicten te plegen. Dit betekent helemaal niet dat er een oorzakelijk verband is tussen school en criminaliteit. Integendeel, de school staat op de eerste lijn in het voorkomen ervan. De school kan namelijk een *gedragsnormbesef* bijbrengen.

Als er zich op de school zelf gevallen voordoen van vandalisme kan er situationeel worden opgetreden. In erge gevallen desnoods repressief. Preventief helpen meestal technopreventieve middelen zoals de versteviging van de objecten of de verwijdering of verplaatsing ervan. Daarbij moet ook socio-preventief worden opgetreden, maar dan eerder individueel, naar de specifieke dader toe. Als een dader deel uitmaakt van een groep mag zeker de hele groep niet uit het oog worden verloren. U moet uw aanpak goed overdenken, want de dader kan een slachtoffer zijn. Maak het dus niet erger. De dader kan bijvoorbeeld een zwakke leerling zijn die zich laat beïnvloeden door anderen. Inzake vandalisme heeft onderzoek uitgewezen dat de modaal-vandaal optreedt in groep met de

bedoeling de anderen te imponeren zodat ze hem als een held gaan beschouwen.

Bij algemene problemen op school of op maatschappelijk vlak kunt u het best projectmatig optreden. Dergelijke projecten zijn gericht op het versterken van de binding van jongeren met de samenleving, het intensiveren van functioneel toezicht en het vergroten van het normbesef. Hierbij worden diefstal en vandalisme niet situationeel benaderd maar als een maatschappelijk probleem. Een dergelijk project kunt u inkaderen in het lessenpakket.

OOK OP UW SCHOOL

– **Wat bedoelt u eigenlijk met projecten?**

– *Buysschaert*: Zowel op provinciaal als op lokaal niveau heeft de politie al preventieprojecten opgestart. De politiediensten stelden aan de leerkrachten lesmodellen over het thema vandalisme ter beschikking waarbij ze aardrijkskunde, wiskunde, geschiedenis enz. konden integreren. Zo geeft de *Provinciale Commissie voor het Voorkomen van Misdadigheid in West-Vlaanderen* over vandalisme een handleiding uit ten behoeve van leraars. Er zijn ook diareksen en videoclips ter beschikking. Ook brochures met wetenschappelijke informatie over fenomenanalyse worden verspreid.

Inzake bestrijding van vandalisme valt de medewerking in de technische scholen uitstekend mee. De leerlingen kunnen er de schadegevallen zelf inschatten, zelf herstellen en totaal berekenen, dit alles binnen het bestaande technische lessenpakket.

– **Waarom bekeek u al die tijd mijn bandopnemertje?**

– *Buysschaert*: Gewoon uit beroepsinteresse. Zo'n klein handig ding zou op school in een wip verdwenen zijn. En betrap dan de dader maar eens... □

Niet te snel oordelen. De dader kan ook een slachtoffer zijn.

EN NU IS HET GEDAAN !

HOE ZET U EEN PREVENTIEPROJECT OP ?

Straffen en strengere controle alleen helpen niet. Wie een succesrijk preventieproject op school wil organiseren volgt het best de volgende strategie.

❖ **Moet er iets gedaan worden ?**

Signalen herkennen en het fenomeen analyseren. Er is een groot verschil tussen bijvoorbeeld spelvandalisme, prestigevandalisme, erosievandalisme, frustratievandalisme, vervelingsvandalisme, hebzuchtvandalisme en tactisch vandalisme. Hetzelfde kan worden gezegd over soorten diefstal als winkeldiefstal, schoolgereidiefstal, gelddiefstal enz.

Vervolgens is het noodzakelijk om een degelijke beoordeling te maken van de waarschijnlijke frequentie, de ernst en de gevolgen.

❖ **Wat is er aan de hand ?**

- ▲ Wat wordt vernield ?
- ▲ Wie vernielt ?
- ▲ Waarom ?

❖ **Welke doelstellingen bepalen we ?**

- ▲ Formuleer zo concreet mogelijk.
- ▲ Houd rekening met de mogelijkheden (tijd, geld, mankracht).

❖ **Welke maatregelen kiezen we ?**

Selecteer de te gebruiken middelen en methoden. Stel eerst de vraag wat u wilt bereiken vooraleer u af te vragen hoe u dat gaat doen.

❖ **Hoe verloopt de actie ?**

- ▲ Wie doet wat ? Wanneer ?

❖ **Hoe worden de maatregelen uitgevoerd ?**

Kleinschaligheid is de grootste troef tot welslagen. Doelgroep, middelen en methodiek verschillen in iedere specifieke situatie. Deze situatie kan zich ook wijzigen.

❖ **Hoe is de actie verlopen ?**

Evaluatie :

- ▲ Werden de doelstellingen bereikt ?
- ▲ Situatie voor en na evalueren.
- ▲ Project op zich evalueren (procesevaluatie).

❖ **Wat gebeurt er na het project ?**

- ▲ Formuleer concrete afspraken.

IN HET VIZIER

❖ **Schoolervaringen, delinquentie en maatschappelijke kwetsbaarheid**, N. Vettenburgo, l.v. prof. L. Walgrave, Een theoretisch en empirisch onderzoek in het beroepsonderwijs en **Schoolen probleemgedrag, kansen en risico's**, Onderzoeksgroep Jeugdcriminologie, KUL, Faculteit Rechtsgeleerdheid, in opdracht van de Minister van Onderwijs, 1988.

❖ **De zondebok in de klas**, B. van der Meer, Katholiek Pedagogisch Centrum, 1988.

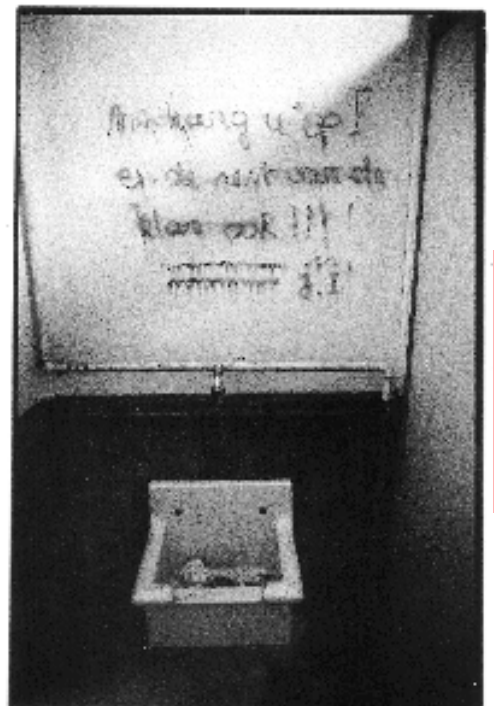
❖ **Kinderen en agressie : omgaan met agressief gedrag van peuters en kleuters**, H. Niemeyer-Hesselink, Kosmos, 1988.

❖ Lesmateriaal : **Jeugdcriminaliteit**, (voor de leraars hoogste jaren ASO), 114 blz., 360 fr., bestellen bij KUL, Faculteit Rechtsgeleerdheid, afdeling Strafrecht, Strafvordering en Criminologie – € 016-28 53 00

❖ **Moeilijke leerlingen**, Eddy Van Mossevelde, Acco-Leuven, 1988.

❖ **Vandalisme : ontarding, ontwaarding**, handleiding voor leraars, oudercomités en jeugdverenigingen, uitgave in opdracht van de Provinciale Commissie voor het Voorkomen van Misdadigheid in West-Vlaanderen – p/a Provinciaal Gouvernement West-Vlaanderen – Burg 4 – 8000 Brugge. Ook andere provincies hebben werk- of documentatiemappen rond vandalisme.

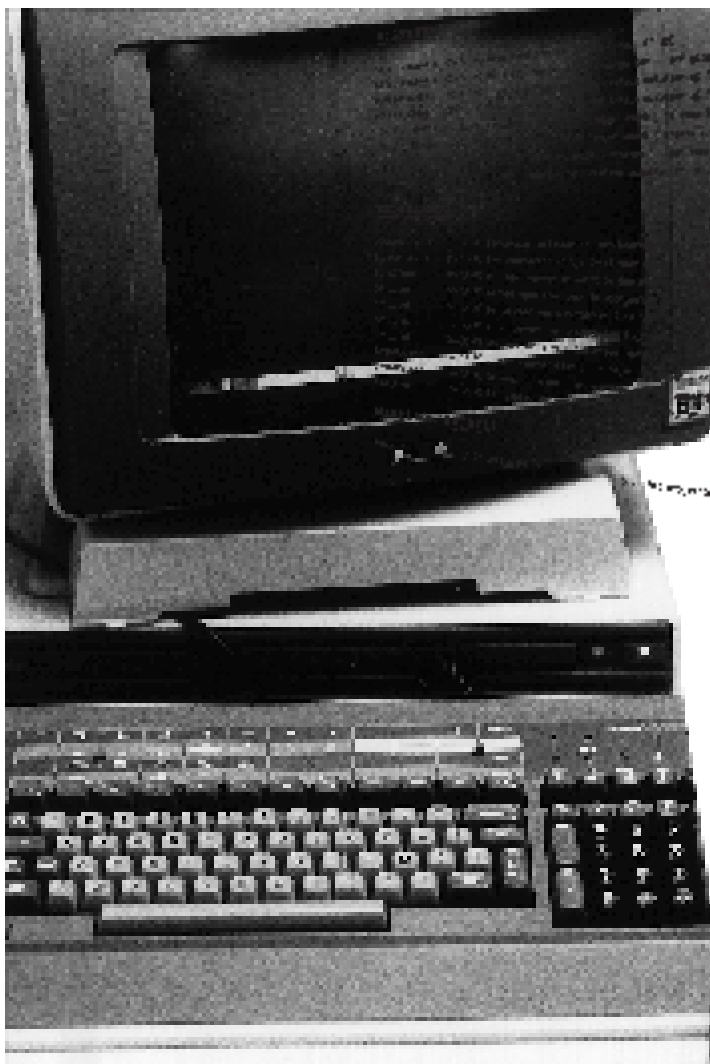
❖ **Welwijs** is een tijdschrift dat informeert over de raakvlakken tussen WELzijnswerk en OnderWIJS. Het is een initiatief van MAJONG (Maatschappijen jongerenproblemen) – Hooverplein 10 – 3000 Leuven – € 016-28 52 37 □

GOOI DAT «PUNTENBOEKJE» MAAR WEG!

DOELPUNT: EEN NIEUWE MANIER OM TE RAPPORTEREN

Veel leraars zijn niet altijd opgetogen over hun klassiek schoolrapport. Sommige scholen hebben daarom een eigen systeem ontworpen. *Luk Vander Elst* ontwierp zowaar op zijn computer een rapport dat voor tal van scholen bruikbaar is.

Het korte-periode-rapport is overzichtelijk voor ouders én kinderen.

Hij stak 1500 uren programmeerwerk in Doelpunt. Doel staat voor doelstellingen en Punt voor punten. Onderwijzer *Vander Elst* ontwikkelde het programma tijdens het schooljaar 1988-89. Hij stuurde het vervolgens bij in samenwerking met collega's. In februari 1991 was de PC-versie klaar.

Dit computergestuurd rapport is echter niet zomaar een middel om het manuele rekenwerk te vervangen of om snel een gemiddelde te maken. Het is dus geen klassiek rapport dat op computer werd gezet. Mensen die dagelijks met beide voeten in de praktijk van de basisschool staan staken heel wat denkwerk in het concept. Bij het ontwerpen werd duchtig gebladerd in de werken van theoretici en didactici van onder meer prof. Vanden Berge, De Corte, Van Parreren, Rogers en Vander Steeg. Deze lectuur was voor *Vander Elst* de bevestiging dat hij in de goede richting zat.

– Welke richting wilt u uit ?

– *Vander Elst* : Doelpunt groeide een beetje uit onvrede met het klassieke rapport. Dat geeft aan de ouders slechts een aantal cijfers voor vakken en vakonderdelen. Naast deze cijfers komen eventueel algemene omschrijvingen voor van leef- en leerhoudingen. Ouders en kinderen lijken hiermee op het eerste gezicht een goed overzicht te hebben. Maar bij nader inzien kunnen ze niet veel meer zeggen dan dat het beter of slechter was dan de vorige keer. Overigens vergelijken ze dan heel vaak appels met citroenen want de getoetste leerstof is telkens anders. De ene keer gaat getalenkennis over bijvoorbeeld breuken en de volgende keer over kommagetallen. Of de ene keer zijn het leesvragen en de andere keer denkragen bij denkend lezen.

Rond het klassiek rapport ontstond daardoor een ritueel. Dit gaat van een onderlinge strijd in de klas voor het beste rapport tot het zo goed mogelijk werken om allerlei consumptiegoederen te kunnen verkrijgen. Vaak ook tot de ouderlijke vermaning : en volgende keer moet *beter*.

– *Het moet dus anders. Aan welke vereisten moet een andere rapporteringsvorm dan voldoen ?*

– *Vander Elst* : Zo'n vernieuwd rapport moet de ouders en de kinderen een volledig overzicht geven van de kennis en de vaardigheden die ze al bezitten en die waaraan ze nog moeten werken.

Ten tweede moet het rapport een reden opgeven waarom een bepaald leerstofonderdeel nog niet voldoende is geïntegreerd.

Het moet ten derde ouders en kinderen informeren over de wijze waarop bepaalde attitudes of leefhoudingen in een omschreven periode werden verwezenlijkt.

Ten vierde moet het rapport voor de leerkracht een gemakkelijk overzicht bieden van in hoeverre de verschillende kennisdeeltjes en vaardigheden werden verworven voor de hele klas én door elke leerling afzonderlijk. Tenslotte mag het rapport de leerkracht niet extra belasten met zinloos reken- en schrijfwerk.

BIJ ELKE STAP OMKIJKEN

– **U zocht dus niet alleen een manier om te rapporteren maar ook om permanent te kunnen evalueren. Kan dat achter het computerscherm ?**

– *Vander Elst* : De rapporten en de stapsgewijze evaluatie zijn samen heel moeilijk schriftelijk bij te houden. Nochtans moeten ze in de praktijk op elkaar aansluiten zodat u als leerkracht de rapportering van de evaluatie kunt gebruiken om de volgende stap in uw onderwijs te zetten. Dankzij de informatica is dit soort rapportering wel mogelijk zonder een bovenmenselijke inspanning te vragen.

– **Hoe werkt Doelpunt in de praktijk ? Speelt het in op de grote rol van de evaluatie in het moderne didactische leerproces ?**

– *Vander Elst* : Vroeger werd de kennis pas na een langere periode getoetst. Met Doelpunt kunt u telkens na elke kleine stap in het leerproces nagaan of de bedoelde doelstelling inderdaad werd gehaald. U zet dus telkens een kleine stap voorwaarts in de leerstof en zet meteen een kleine stap terug om te controleren of uw leerlingen die stap zonder problemen hebben genomen. In een klassieke situatie vergeet men nogal eens om te kijken. Men stapt maar door en pas als men de «rivier» over is bemerkt men dat iemand is achtergebleven. Deze achterblijver is dan gedoemd om te blijven zitten. Eigenlijk had de leraar bij elke tussenstap moeten omkijken. Dan had hij zich kunnen afvragen hoe het kwam dat een bepaald kind niet kon volgen. Dan was de kans groot dat het kind veel sneller opnieuw bij was.

Er moet dus onmiddellijk kunnen worden geredigeerd als blijkt dat niet alle kinderen het leerstofonderdeel beheersen. Maar het is een haast onmogelijke taak voor de leerkracht om al die gegevens per kind en per doelstelling bij te houden, laat staan op te zoeken.

OORZAKEN GEVEN

– **Maar Doelpunt neemt dat werk uit handen ?**

– *Vander Elst* : Ja, want het verwerkt zeer snel de ingetikte evaluatiegegevens tot een aantal uitermate interessante informatiebronnen.

De nieuwe aanpak start al bij de opmaak van de toetsen. Bij de hoofding worden naast het vak en het vakonderdeel ook de te toetsen doelstellingen genoteerd.

Bij het verbeteren van de toetsen geeft u een cijfer per doelstelling. Het voordeel van het computerprogramma is dat de maxima per doelstelling kunnen variëren van 1 tot 99. Nadien wordt alles automatisch omgerekend naar 10. Zo hoeft u niet telkens te zoeken naar precies 10 of 20 oefeningen. In deze fase kunt u trouwens al achterhalen wat de mogelijke oorzaak zou kunnen zijn voor het falen op een bepaalde doelstelling.

Hierna zet u Doelpunt in actie. Eerst duidt u het vak en het vakonderdeel aan. Dan tikt u de getoetste doelstelling in.

– **Stimuleert deze wijze van rapporteren de leraar om zijn doelstellingen goed te verwoorden ?**

– *Vander Elst* : Ja, want de doelstellingen zijn natuurlijk niet vast voorgeprogrammeerd in het softwarepakket. Elke leerkracht moet immers de formulering van het doel kunnen aanpassen aan het niveau van de kinderen en de ouders.

Het is tenslotte toch de bedoeling dat je de ouders en de kinderen begrijpelijke informatie aanbiedt.

OP HET MENU

– **Welke interessante informatiebronnen geeft Doelpunt nog ?**

– *Vander Elst* : De datum van de toets bijvoorbeeld. Elke toets is een momentopname en

geeft aan wat het kind op dat moment aan kennis en vaardigheden bezit. Daarom wordt die dus ook telkens ingetikt.

Bij het intikken van het evaluatiecijfer kunt u ook in het vakje ernaast een aandachtscode invoeren. Hiermee geeft u aan waarom de leerling de doelstelling niet voldoende bereikte. Naast het gedetailleerd opsommen van elke doelstelling is dit wellicht de belangrijkste stap voorwaarts. Leerinhouden worden namelijk niet meer algemeen omschreven maar staan in oorzakelijk verband met het al of niet bereiken van een bepaalde doelstelling. Dit geeft meer inzicht in de prestaties van een kind. Het kan bijvoorbeeld voor wiskunde in het algemeen goed zijn maar leermoeilijkheden hebben voor breuken. In een globaal cijfer valt dit minder snel op. Doelpunt houdt echter de details bij en registreert de vorderingen. De samenwerking met het PMS-centrum verloopt hierdoor efficiënter.

Onze opvoeding behelst ook het sociale domein. Daarom kunt u zelf via een aantal eigenhandig te kiezen beoordelingszinnettes een beeld geven van de meer algemene leef- en leerhoudingen van elk kind afzonderlijk. Eenmaal ingetikt in uw programma kunt u deze appreciaties telkens weer gebruiken.

– **Is er belangstelling voor uw programma ?**

– *Vander Elst* : De bestellingen volgen. Om de productie te kunnen volgen en om een goede naservice te kunnen verlenen heb ik nu loopbaanonderbreking gevraagd.

– **En wie nu computerangst heeft ?**

– *Vander Elst* : Geen probleem. Ook voor wie nog nooit met een computer werkte. Doelpunt is een menu-gestuurd programma. Dat betekent dat het gebruik ervan net zo eenvoudig is als een gerecht kiezen op de menukaart van een restaurant. □

HET NIEUWE RAPPORT

ER ZIJN TWEE SOORTEN RAPPORTEN :
Het korte-periode-rapport is zeer gedifferentieerd. De doelstellingen die u in een bepaalde periode toetste worden daarop afgedrukt, gerangschikt per vak en per vakonderdeel. Naast elke doelstelling staan het behaalde aantal punten op tien, het klasgemiddelde en eventueel een aandachtscode. Dit rapport geeft duidelijk aan waar de sterke en zwakke schakels zitten.

Het langere-periode-rapport geeft in een bondig overzicht een samenvatting van de behaalde punten over een langere periode. Het uitrekenen gebeurt via de reeds ingetikte toetsresultaten.

DE BELANGRIJKSTE INFORMATIEBRONNEN VOOR DE PEDAGOGISCHE BEGELEIDERS ZIJN :

Een klasoverzicht per doelstelling. Handig om het eigen lesgeven even te beoordelen

en bij te sturen en om de volgende stap in het leerproces goed in te kunnen schatten.

Een doelstellingslijst per leerling. Hiermee hebt u een overzicht van de doelstellingen die nog moeten geredigeerd worden bij elke leerling afzonderlijk. U ziet onmiddellijk de relaties tussen zwakkere doelstellingen van het ene vakonderdeel en van het andere.

PRAKTISCH

Op de PC-versie (MS-DOS) kunnen maximum 34 leerlingen worden ingetikt. Het programma kost 3600 fr., een stevige plastic map, een uitgebreide handleiding en de verzendingskosten inbegrepen.

Meer informatie bij:

Luc Vander Elst – Pootstraat 8 –
1930 Nossegem – ☎ 02-759 94 64

INTERACTIEVE CD

De CD-I-versie van de methode Engels-*No Problem* wordt binnenkort geïntroduceerd op alle Nederlandse leraarsopleidingen voor het basisonderwijs en op ongeveer honderd basisscholen. Via deze interactieve CD kunnen groepjes van drie of vier leerlingen actief de Engelse taal aanleren. Luistervaardigheid en actief taalgebruik wisselen elkaar af. Liedjes en spelletjes houden de les plezierant. Het op CD-I uitgewerkte deel heet trouwens *Fun of the fair* en situeert alle opdrachten in een kermis-achtige omgeving.

Deze CD-I is de eerste grootschalige co-productie tussen overheid en privé. Het project kost 600.000 gulden, waarvan het ministerie er 250.000 voor zijn rekening neemt. □

*No Problem – Fred Barneveld i.s.m. Codim
Interactieve Media – Philips Nederland en
Wolters Kluwer Educatieve Activiteiten –*

Inlichtingen :

*Ministerie van Onderwijs en Wetenschappen –
☎ 00-31-79-53 22 16*

Veel kinderen leren spontaan. Anderen niet.

MIJLPALLEN BIJ KLEUTERS

Volgens de Nederlandse onderzoeker *Jef Van Kuyk* kunnen kinderen van vijf en half jaar een reeks logiblokken leggen op grond van één kenmerk. Als ze zes zijn kunnen ze een reeks samenstellen op grond van meerdere kenmerken. Zo heeft *Van Kuyk* 39 «mijlpalen» geformuleerd. Mijlpalen zijn vaardigheden die kinderen op een bepaalde leeftijd gemiddeld onder de knie hebben.

De invloed op de klaspraktijk kan groot zijn. *Van Kuyk* : «Je hoeft kinderen in de eerste twee jaar van de basisschool niet heel veel te leren, maar wat je ze leert, moeten essentiële vaardigheden zijn. Vaardigheden die het mogelijk maken dat de kinderen steeds zelfstandiger leren. Er zit nu eenmaal een bepaalde vaste volgorde in de leerstapen. Een kind moet eerst leren hoeveelheden met elkaar te vergelijken, voordat het kan gaan optellen en aftrek-

ken. Veel kinderen leren spontaan door allerlei spelactiviteiten, maar een aantal kinderen doet dat niet. Deze kinderen weten in de meeste open leersituaties, die zo kenmerkend zijn voor de eerste twee leerjaren, eigenlijk niet waar de leraar het over heeft. Dat komt omdat zij bepaalde vaardigheden niet beheersen, onvoldoende de aandacht vasthouden, impulsief of zelfs chaotisch zijn. De leerkracht gaat er te vaak van uit dat ze bepaalde vaardigheden wel beheersen. De mijlpalen geven je de aanknopingspunten om de kinderen gericht te observeren en vast te stellen wat ze wel en niet kunnen». □

Informatie :

*CITO – Afdeling Voorlichting en documentatie –
Nieuwe Oeverstraat 65 – 6891 MG Arnhem – ☎ 00-
31-85-52 13 15*

«INELKE KLAS ZITEEN GOKVER- SLAAFDE»

GOKKEN IN DRIE FASEN

1. In een eerste fase, de **win-fase** wordt het gokken gekarakteriseerd als een prettig tijdverdijs. Het brengt plezier en opwinding. Verlies wordt goedgepraat.
2. In de tweede fase, de **verliesfase** gaat de gokker heimelijk spelen en steeds meer spelen met geleend geld in de hoop de verliezen ongedaan te kunnen maken. Maar de financiële en relationele problemen stapelen zich op.
3. In de **vertwijfelingsfase** wordt gokken een full-time bezigheid. De gokker heeft de controle over zijn spelgedrag volledig verloren. Hij wordt rusteloos, geïrriteerd en raakt lichamelijk en geestelijk uitgeput met alle gevolgen vandien.

CAMPAGNE

Het CAD werkt aan speciale pakketten voor het onderwijs. Voorlopig kunt u er al terecht voor **gratis affiches en folders** die het gokprobleem aankaarten. Ook voor hulp en meer informatie kunt u bij hen terecht. Het boek *De Bingostory* van Iny Driessen is bedoeld voor jongeren vanaf 14 jaar en werd uitgegeven door Unistad, Antwerpen, 1990.

Centrum voor Alcohol- en Andere Drugproblemen vzw – Luikersteenweg 134 – 3500 Hasselt – ☎ 011-27 42 98 (elke dag van 9 u. tot 18 u.)

BINGO!

Voor haar boek *De Bingostory* bezocht Iny Driessen tientallen klassen in 25 scholen. Ze schrok zelf van wat ze hoorde. «Er bestaan nog nauwelijks gokvrije scholen», zegt ze. «Maar iedereen steekt zijn kop in het zand.»

Iny Driessen: «Steeds meer jongeren geraken verslaafd aan gokspelen. En het zaad van de verslaving wordt heel jong gezaaid. Kinderen van 13 jaar of jonger die dagelijks drie uren en langer op de bingo spelen zijn zeker geen uitzonderingen. Bij de 15-jarigen zit er in elke klas wel een bingo-specialist, behalve in klassieke meisjesscholen. Maar daar kennen ze dan wel een vader of broer die verslaafd is. In klassen van 25 leerlingen vonden we er soms drie die nog nooit op de bingo hadden gespeeld.»

WRAKKEN

De jongeren spelen naar eigen zeggen uit verveling, omdat ze hun geld niet kunnen beheren of omdat «ze het leven zinloos vinden zonder gokken.»

Iny Driessen: «De ouders, de leraars en de kinderen zelf hebben geen benul van de ernst van het probleem. Niemand doet er dan ook wat aan. En voor je het weet is het te laat. De wrakken spoelen dan aan bij ons op het *Centrum voor Alcohol- en Andere Drugproblemen*. Daar bedraagt het aantal gokkers nu al 10 % van de nieuwe hulpvragers. Dat aantal is op één jaar tijd verdubbeld. Naar schatting zouden er in België 100.000 probleemgokkers zijn. Tijdens de eerste helft van dit jaar daalde de omzet van de horeca aan de Belgische kust met 6 % maar de omzet van de casino's steeg met 15 %!

In de Europese Gemeenschap gaat meer dan vijf miljard per dag op aan speelzucht. En toch wordt het probleem van de gokverslaving nog altijd onderschat en zelfs miskend. In de meeste scholen lacht men het probleem gewoon weg. Meestal reageert men erg verbaasd als wij aandacht proberen te vragen voor dit probleem.»

GEEN BEROOIDE EENZAAT

Het beeld dat de media ophangen van gokverslaafden klopt niet. Het zijn geen totaal berooide eenzaten die alle hebben en houden verloren hebben en het leven vullen met moord en misdaad.

Iny Driessen: «95 % van de gokkers herkent zich niet in dat beeld en gaat ook geen hulp zoeken. Maar hun persoonlijk drama is enorm. Vroeger ging het bijna uitsluitend om mannen, nu zijn ook al veel vrouwen verslaafd. Maar het meest veront-rustende is toch wel het sterk toegenomen aantal jongeren. De kick van het (zien) winnen hoort blijkbaar steeds meer bij de vervlakte menselijke natuur. De glitterende televisiespelletjes, de arrogante reclame van Lotto, Presto enz. dragen zeker bij tot de sfeer van de grote verleiding en de onmiddellijke bevrediging.»

SCHRIJNEND

Voor het onderwijs bestaat er weinig bruikbaar materiaal. Toch wordt het dringend tijd dat leerkrachten er in de klas aandacht aan besteden. Wie de kop in het zand steekt maakt het probleem alleen maar erger.

Iny Driessen: «Er bestaan nog nauwelijks verslaafd-vrije klassen in het secundair onderwijs. Vooral in het beroeps- en technisch onderwijs en in het deeltijds onderwijs is de toestand soms schrijnend. Het helpt niet om te blijven kaffen op de goktoestellen, de loterijen en kansspelen. De gokker zelf is de belangrijkste figuur in het hele proces. Hij beslist en hij kan het tij doen keren. Meestal kan hij dat niet alleen. Ook het onderwijs zou moeten meewerken aan de opvoeding van jonge mensen die in staat zijn zélf keuzes te maken en de verantwoordelijkheid voor hun eigen leven op te nemen.» □

ALLE SCHAAPJES GETELD

MAAR ZE ZIJN NOG NIET OP HET DROGE

Dank zij een uniek initiatief van het Project Scholeninterface en de Dienst Statistiek van het Departement Onderwijs kennen we nu al in september de leerlingenaantallen van dit schooljaar. Grote conclusie: dit aantal daalt minder snel dan voorspeld. In het secundair onderwijs merken we zelfs een «verrassende» stijging. Een Gids vol cijfers...

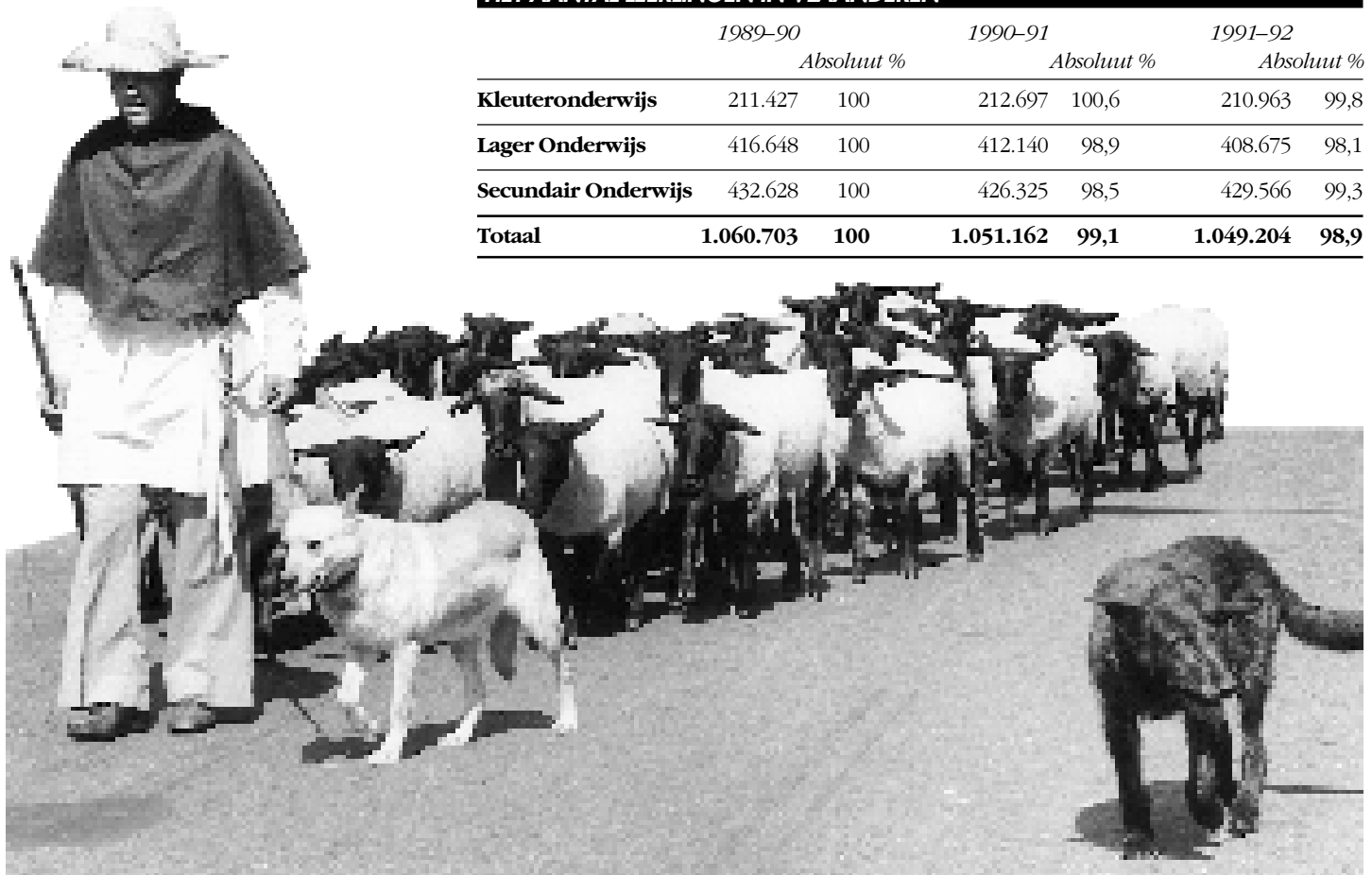
In het voltijds gewoon kleuter-, lager en secundair onderwijs zitten 1.049.204 leerlingen. Dat zijn er 1958 minder dan vorig jaar of een daling met 0,2 procent. De daling is eigenlijk iets groter, want voor het eerst worden de leerlingen uit het secundair kunstonderwijs en uit de zeevissersscholen meegeteld. Samen zijn dat 2679 leerlingen. De daling na deze correctie bedraagt dus 4637 leerlingen of 0,4 %. Dat cijfer lijkt op het eerste gezicht vrij onbeduidend, maar tussen 1989-90 en 1990-91 was er een verschil van 9541 leerlingen of 0,9 %. Dat was een daling die dubbel zo groot was als de daling dit jaar. En dat kunnen we zowel spectaculair als verrassend noemen.

DE TELLERS

De cijfers in deze bijdrage werden gefilterd uit het verslag van de Beperkte Statistische Opvraging Schooljaar 1991-92. In theorie hebben alle Vlaamse kleuter-, lagere en secundaire scholen op de derde schooldag een telling gehouden. Die cijfers werden door de Dienst Statistiek verzameld en door Peter Cloos van het Project Scholeninterface verwerkt. Door een boycotactie in het basisonderwijs zijn daar maar 70 à 75 % van de gegevens echt bekend. De cijfers voor het basisonderwijs zijn dan ook het resultaat van een statistische extrapolatie. Daar moeten we dan ook vooral naar de **relatieve cijfers** kijken. De cijfers voor het secundair onderwijs zijn echter volledig en gecontroleerd. Daar is dus geen statistische manipulatie gebeurd. Volgende maand zullen we in **KLASSE** aandacht besteden aan dat andere aspect van het onderwijs: het aantal Vlaamse scholen. Want ook die zijn nu precies geteld.

HET AANTAL LEERLINGEN IN VLAANDEREN

	1989-90		1990-91		1991-92	
	Absoluut	%	Absoluut	%	Absoluut	%
Kleuteronderwijs	211.427	100	212.697	100,6	210.963	99,8
Lager Onderwijs	416.648	100	412.140	98,9	408.675	98,1
Secundair Onderwijs	432.628	100	426.325	98,5	429.566	99,3
Totaal	1.060.703	100	1.051.162	99,1	1.049.204	98,9

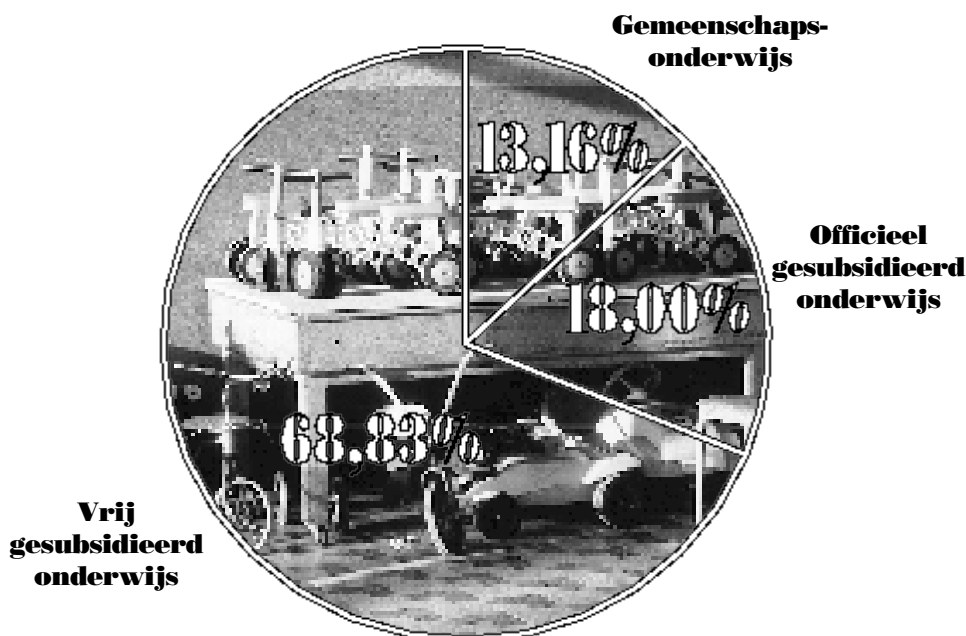
KLEUTERONDERWIJS

In het kleuteronderwijs daalt het aantal leerlingen. Er zitten 210.963 kinderen of 1734 (0,8 %) kleuters minder dan vorig jaar. Zeer opvallend : deze daling is **niet evenwichtig verdeeld** over de verschillende netten. Het vrij gesubsidieerd onderwijs kent een daling van 1,9 % en het gemeenschapsonderwijs een daling van 0,6 %. Het officieel gesubsidieerd onderwijs daarentegen kent een stijging van liefst 3,5 %. Dat wordt vooral verklaard door het succes van de gemeentelijke kleuterschooltjes.

KLEUTERONDERWIJS: SPREIDING EN EVOLUTIE

	1989-90		1990-91		1991-92	
	Absoluut	%	Absoluut	%	Absoluut	%
Gemeenschap	28.011	100	27.932	99,7	27.769	99,1
Off. gesubsidieerd	35.996	100	36.705	102,0	37.982	105,5
Vrij gesubsidieerd	147.420	100	148.060	100,4	145.212	98,5
Totaal	211.427	100	212.697	100,6	210.963	99,8

KLEUTERONDERWIJS 1991-92. PERCENTAGES PER NET

Het vrij gesubsidieerd onderwijs is uiteraard het grootste net. Dit schooljaar herbergt het 68,83 % van de Vlaamse kleuters. Het officieel gesubsidieerd onderwijs is goed voor 18 % en het gemeenschapsonderwijs kan rekenen op 13,16 % van de kleuters. Het aandeel van het gemeenschapsonderwijs is zeer stabiel. Het vrij gesubsidieerd onderwijs verloor sinds 1989-90 ongeveer 1 % aan het officieel gesubsidieerd onderwijs.

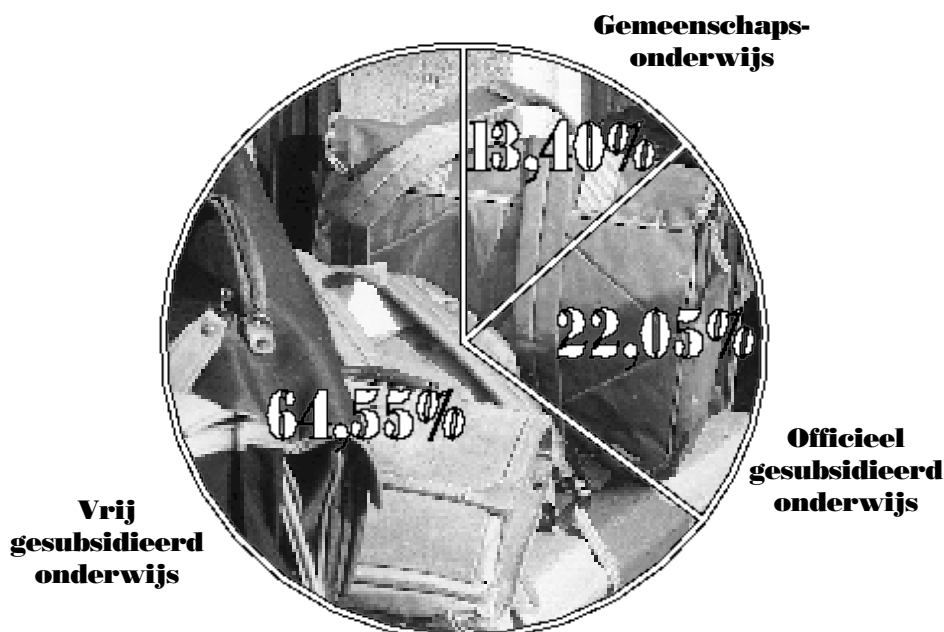
DE GEVOLGEN

Deze leerlingenaantallen zullen dit jaar nog geen gevolgen hebben voor de werkgelegenheid of het budget van Onderwijs. Het aantal leraars wordt vastgesteld op basis van de definitieve cijfers op 1 februari. Als de voorlopige cijfers bevestigd worden in februari, zullen zij pas gevolgen hebben voor de tewerkstelling in het schooljaar 1992-1993.

LAGER ONDERWIJS

Het lager onderwijs telt 408.675 leerlingen. Dat zijn er 3465 minder dan vorig schooljaar of een daling met 0,8 %. Ook hier is de daling **zeer ongelijk verdeeld** over de netten. Het gemeenschapsonderwijs gaat er relatief het sterkst op achteruit (- 1,6 %), gevolgd door het vrij gesubsidieerd onderwijs (- 1 %). Het officieel gesubsidieerd onderwijs blijft daarentegen status quo.

LAGER ONDERWIJS 1991-92. PERCENTAGES PER NET

LAGER ONDERWIJS: SPREIDING EN EVOLUTIE

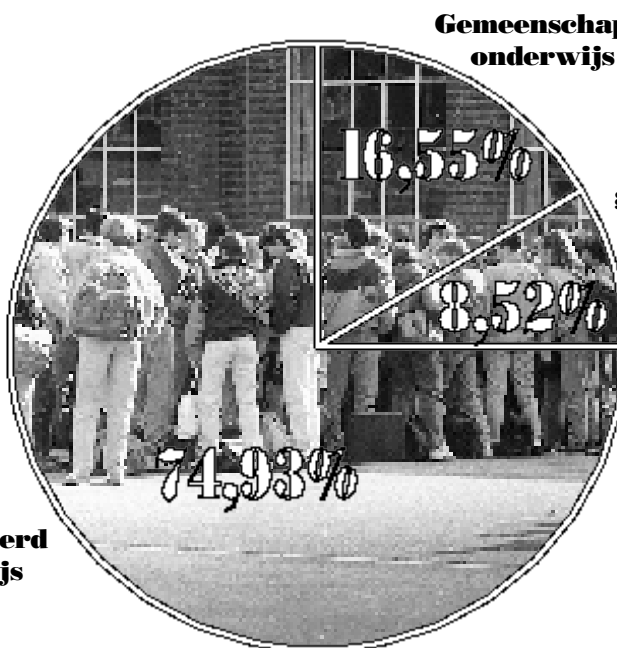
	1989-90		1990-91		1991-92	
	Absoluut	%	Absoluut	%	Absoluut	%
Gemeenschap	55.937	100	55.637	99,5	54.779	97,9
Off. gesubsidieerd	90.860	100	90.156	99,2	90.119	99,2
Vrij gesubsidieerd	269.851	100	266.347	98,7	263.777	97,7
Totaal	416.648	100	412.140	98,9	408.675	98,1

Het vrij gesubsidieerd onderwijs is opnieuw veruit het grootste net. Het telt 64,54 % van de leerlingen. Het officieel gesubsidieerd onderwijs is goed voor 22,05 % en het gemeenschapsonderwijs voor 13,40 %. Deze cijfers zijn zeer stabiel : de laatste drie schooljaren zien we hier slechts afwijkingen van zo'n 0,2 % optreden. Telkens wel in het voordeel van het officieel gesubsidieerd onderwijs.

SECUNDAIR ONDERWIJS

SECUNDAIR ONDERWIJS 1991-92. PERCENTAGES PER NET

Het aantal leerlingen in het gewoon secundair onderwijs is gestegen tot 429.566. Dat is een stijging met 3241 leerlingen of 0,8 %. Voor het eerst zijn in het totaal echter ook de leerlingen van het secundair kunstonderwijs en het zeevisserijonderwijs begrepen. Dat zijn 2679 leerlingen. De eigenlijke stijging in het secundair onderwijs is dus 562 leerlingen of 0,13 %. Deze stijging komt een beetje verrassend over. Het kabinet van minister Coens wijst op een aantal mogelijke verklaringen : de langere studieduur en het succes van het zevende jaar in het beroepsonderwijs, de stijging van het aantal zittenblijvers (zie ook KLASSE 16) en het stijgend aantal migrantenleerlingen dat zijn studies verderzet (m.a.w. een kleinere uitval). Ten slotte is er nog de invasie van over onze grenzen : steeds meer Nederlanders en Franstaligen komen naar het Vlaams onderwijs.

Vrij gesubsidieerd onderwijs

Het vrij gesubsidieerd onderwijs telt 74,93 % van de leerlingen, tegen 16,55 % voor het gemeenschapsonderwijs en 8,52 % voor het officieel gesubsidieerd onderwijs. Die cijfers liggen blijkbaar rotsvast, want ze zijn sinds enkele jaren slechts aan minimale veranderingen onderhevig. De stijging is **zeer ongelijk verdeeld** over de netten. Na correctie voor het secundair kunstonderwijs en de zeevisserijscholen kent het officieel gesubsidieerd onderwijs een daling van 1,1 % en kent het gemeenschapsonderwijs een daling van 0,2 %. Alleen het vrij gesubsidieerd onderwijs blijkt te stijgen : + 0,4 %.

SECUNDAIR ONDERWIJS: SPREIDING EN EVOLUTIE

	1989-90		1990-91		1991-92	
	Absoluut	%	Absoluut	%	Absoluut	%
Gemeenschap	73.681	100	70.825	96,1	71.093	96,5
Off. gesubsidieerd	36.983	100	35.883	97,0	36.578	98,9
Vrij gesubsidieerd	321.964	100	319.617	99,3	321.895	100,0
Totaal	432.628	100	426.325	98,5	429.566	99,3

DE WATERVAL

Een opvallende vaststelling dringt zich op : de verhouding tussen algemeen en technisch onderwijs enerzijds en beroepsonderwijs anderzijds lijkt zich te wijzigen. De doorstroming in het algemeen secundair onderwijs (ASO) stukt. Terwijl in de eerste graad 90 tot 82 % van de leerlingen in ASO zit, valt dat in de tweede graad terug tot 44 % en in de derde graad tot 38 %. Steeds meer leerlingen komen via een watervalsysteem in technisch en beroepsonderwijs terecht. Minister

Coens noemde die situatie «problematisch». De cijfers hiernaast illustreren het «succes» van het BSO. In het eerste jaar van de eerste graad zit 10 % van de leerlingen in het 1ste leerjaar B. In het tweede jaar zit reeds 18 % van de leerlingen in het beroepsvoorbereidend jaar. In de tweede graad stijgt het percentage BSO-leerlingen naar 23,5 % en in de derde graad tot 30,5 %. Op dat moment volgt nog welgeteld 38,1 % van de leerlingen het ASO.

Gewoon secundair onderwijs 1991-92 per onderwijsvorm

2de graad		3de graad
1,3 %	Kunst secundair onderwijs	1,2 %
23,5 %	Beroepssecundair onderwijs	30,5 %
44,0 %	Algemeen secundair onderwijs	38,1 %
31,2 %	Technisch secundair onderwijs	30,2 %

WEL JONG, NIET GEK!

CAMPAGNE OP SCHOOL TEGEN WEEKEND- ONGEVALLEN

Elk jaar vallen in het verkeer meer dan 800 weekend-doden, vooral mannen tussen 18 en 25 jaar. En 7000 weggebruikers raken zwaargewond of verminkt voor de rest van hun leven. Het Belgisch Instituut voor de Verkeersveiligheid stuurde een brochure en een veelzeggende affiche naar alle scholen voor secundair en hoger onderwijs. Aan de leraar om ze te gebruiken in zijn klas.

De cijfers en tabellen spreken voor zichzelf: jonge bestuurders en hun passagiers zijn een zeer kwetsbare verkeersgroep, vooral

tijdens de weekendnachten. Ze rijden te snel, hebben te weinig rijervaring of ze drinken net dat ene pintje té veel. Het probleem is trouwens vooral een mannen-probleem. Meisjes aan het stuur worden véél minder in ernstige ongevallen betrokken.

De brochure *Wel jong, niet gek!* geeft niet alleen de cijfers. Ze geeft ook tips om deze situaties te vermijden. We kennen ze trouwens allemaal: beheerst rijgedrag, geen alcohol, gordels klikvast enz. Niets nieuws onder de zon, maar het kan niet vaak genoeg worden herhaald. De getuigenissen van jonge «slachtoffers» zijn indrukwekkend, maar voor hen is het te laat. Via deze campagne kunnen we echter andere jonge weggebruikers bewust maken van de gevaren.

Het Belgisch Instituut voor de Verkeersveiligheid heeft de brochure naar elke school voor secundair en hoger onderwijs gestuurd. Voor de leraar is het een kant-en-klaar pakket om een les of een debat over het onderwerp te organiseren. □

*Belgisch Instituut voor de Verkeersveiligheid
Haachtsesteenweg 1405
1130 Brussel
t. 02-244 15 11*

PECH GEHAD

OP SCHOOL ZIE JE AL SNEL WIE GEEN KANSEN KRIJGT

Kansarme jongeren zijn vaak minder gemotiveerd en spijbelen meer. Mee daardoor vinden we ze veelal terug in het beroepssecundair en deeltijds onderwijs en in iets mindere mate in het buitengewoon onderwijs. Maar wat doen we daaraan?

Voor de benadering en opvang van kansarme jongeren speelt de school steeds een belangrijke rol. De school werkt als kansverdelers, maar spreekt niet alle jongeren even sterk aan.

Tal van initiatieven proberen hieraan iets te doen. Opvallend is dat die initiatieven niet uitgaan van de rechtstreeks betrokkenen: leerlingen, leraars, ouders en scholen. De PMS-centra en andere externe instanties nemen meestal het voortouw. De meeste acties richten zich op het probleem-individueel en niet op de school of grotere maatschappelijke structuren.

Bovendien ontstaat het probleem heel vroeg maar er zijn weinig of geen acties naar kleuters en lagere-schoolkinderen. Er is dus behoefte aan een algemeen onderwijsbeleid t.a.v. zeer kansarme jongeren.

Eugeen Verbellen en zijn medewerkers hebben een knap onderzoek afgerond waarin heel wat praktijkervaringen zijn opgenomen. Het biedt zeker een goede basis voor zo'n algemeen beleid. □

*Onderwijs en zeer kansarme jongeren –
E. Verbellen, K. Boden & M. Declair –
Seminarie en Laboratorium voor Jeugd welzijn en
Volwassenenvorming RUG – Louis Pasteurlaan 2
9000 Gent – t. 091-24 02 24
Het onderzoek gebeurde op initiatief van de
Gemeenschapsminister van Onderwijs en met
geld van het Fonds voor Collectief
Fundamenteel Wetenschappelijk Onderzoek*

DOOD OP WEG NAAR SCHOOL

In 1989, het laatste jaar waarvoor officiële ongevalsstatistieken beschikbaar zijn, werden scholieren op de weg van en naar de school betrokken in 32 dodelijke ongevallen, 640 ongevallen met zwaargewonden en nog eens 2800 ongevallen met lichtgewonden. Een totaal van 3472. Bij benadering 25 per schooldag. □

(Gazet van Antwerpen)

ONDERWIJS IS VROUWELIJK

Tussen 1986 en 1990 steeg in Engeland het aantal studenten in de lerarenopleiding met 21 % van 31.500 naar 38.200. Drie vierde van alle studenten zijn vrouwen.

Dat onevenwicht begint zich ook in de scholen af te tekenen, vooral in het lager onderwijs. 79 % van de leraren die nu in het beroep stappen zijn vrouwen, voor het lager onderwijs zou dat – officieus – bijna 95 % zijn.

Volgens alle betrokkenen is dit heel logisch. «Er zijn misschien 20 leraars in het hele land die meer dan 40.000 pond verdienen. Er zijn evenveel 40-jarige advocaten die minder verdienen». □

(Times Educational Supplement)

DE KWALITEITEN VAN EEN VROUW

«Je doet je school tekort als je geen gebruik maakt van de kwaliteiten van vrouwen», zegt Karin D'Haene, adviseur en trainer bij een Nederlands selectiebureau. Vrouwen hebben door hun socialisatieproces makkelijker vaardigheden beschikbaar die positief gewaardeerd worden in de moderne managementtheorieën. Ze kunnen luisteren, zijn gericht op samenwerken, treden meer participerend op in het oplossen van een probleem, hebben er minder moeite mee als anderen in de organisatie scoren en zijn vooral gericht op de **wij-cultuur**, wat belangrijk is voor de onderlinge samenhang en solidariteit binnen een organisatie. □

(Het Beroepsonderwijs/Ned.)

ZIEKE LERAARS

Het ziekteverzuim in het onderwijs neemt toe en het aantal arbeidsongeschikten gaat in stijgende lijn. Wie het welbevinden van het personeel belangrijk vindt kan invoering van bedrijfsgezondheidszorg overwegen. Er is immers een verband tussen ziekte, ziekteverzuim en de werkplek. Soms wegens fysieke omstandigheden als slechte verlichting, droge lucht of tocht. Soms ook wegens sociale omstandigheden als ruzie met collega's, weinig aandacht van de schoolleiding of het gevoel niet gewaardeerd te worden.

Er is ook een verband tussen ziekte, ziekteverzuim en de kwaliteit van het onderwijs. Het leerproces en de rust en concentratie van de leerlingen lijden immers onder lesuitval door ziekte of vaak les krijgen van vervangers. Ook dit is een goede reden om bedrijfsgezondheidszorg in te voeren. Daarbij komt nog dat een gering ziekteverzuim een hoge wervende waarde heeft.

De bedrijfsgezondheidszorg stelt dat dit ziekteverzuim vanuit de werkplek beïnvloedbaar is. De (externe) bedrijfsarts doet daarom een periodiek onderzoek. Dat omvat een inventarisatie van gezondheidsklachten en werkbeleving, een medisch onderzoek en een werkplekonderzoek. □

(Mesomagazine/Ned.)

ONGELETTERDHEID

Sinds augustus 1990 kunnen mensen met lees- en schrijfproblemen in Vlaanderen terecht in 28 Centra voor Basiseducatie. De meeste cursisten zijn tussen 26 en 45 jaar oud en maken 60 % van de deelnemers uit. Dit drukt meteen het vooroordeel de kop in dat analfabeten veelal oudere mensen zijn.

Van de cursisten genoot 60 % enkel lager onderwijs en 8 % maakte zijn lagere school niet af. Een kwart volgde lager secundair onderwijs en 15 %, meestal vrouwen, hebben geen werk en 23 % geniet een of andere uitkering.

Van de deelnemers zegt 87 % last te hebben met het schrijven en 68 % met het lezen. Met het spreken en begrijpen van het Nederlands heeft 20 % moeite. Evenveel mensen hebben last met het rekenen. □

(Het Laatste Nieuws)

GEEN JONGENS-SCHOLEN

Rechter George Woods heeft de Detroit School Board teruggesloten. De plannen voor drie scholen exclusief voor zwarte jongens gaan niet door omdat in het Amerikaans openbaar onderwijs gemengd onderwijs verplicht is.

Detroit zit nochtans in de problemen. Bijna alle 170.000 leerlingen aan openbare scholen zijn zwart. Meer dan 70 % komt uit een éénoudergezin. Tweederde van de jongens haalt geen diploma, jeugdmisdadigheid floreert en doodslag is de belangrijkste doodsoorzaak voor zwarte jongens ouder dan 10 jaar.

De drie scholen zouden de jongens een intensieve en gedisciplineerde opleiding geven. Het onderwijs zou de jongens betere rolmodellen geven via speciaal aangetrokken zwarte leraars. Maar, redeneren de tegenstanders van deze scholen, meisjes falen ook en hebben dus evenzeer recht op die speciale aanpak. □

(Times Educational Supplement)

KLAPPEN KRIJGEN

Kinderen van nu worden vaker geslagen dan de kinderen van één generatie geleden. Zo'n dertig jaar geleden werd 58 % van de kinderen geslagen, nu maar liefst 75 %. Niettemin vinden de vaders (gemiddeld 34 jaar) en moeders (gemiddeld 32 jaar) van nu zichzelf leukere ouders dan ze zelf hadden.

Dat blijkt uit een enquête die in Nederland werd gehouden. De ouders van nu noemen zichzelf minder streng, beweren hun kinderen minder klusjes te laten doen en laten zich maar voor 10 % «u» noemen. Vroeger moest de helft van de kinderen hun ouders zo eerbiedig mogelijk aanspreken. □

(Groter Groeien/Ned.)

NEDERLANDSE JEUGD

90 % van de leerlingen in het secundair onderwijs voelt zich tamelijk tot heel goed. Een steekproef van de Leidse Universiteit bij 13.400 leerlingen van 13 tot 20 jaar uit 230 scholen kwam toch tot verrassende vaststellingen.

De jeugd is gezond. Ernstige ziektes worden niet of nauwelijks genoemd, maar 69 % van de leerlingen leed wel eens aan hoofdpijn tijdens de maand voor de enquête. De school is de moeite waard, meent 86 %. Toch gaat slechts 44 % graag naar school. Betrekkelijk weinig leerlingen (13 %) voelen zich eenzaam. Jongens hebben wel meer ruzie met de leraars dan meisjes.

Vier op vijf leerlingen hebben een redelijk tot goed zelfbeeld. Toch heeft bijna één op de vijf leerlingen het afgelopen jaar minstens één keer aan zelfmoord gedacht. Eén op de twintig leerlingen heeft ooit een suïcidepoging gedaan. Opvallend zijn de hoge percentages voor meisjes van zestien jaar en ouder in het lager beroepsonderwijs (11 %) en het middelbaar algemeen voortgezet onderwijs (7 %).

6 % spijbelt één of twee keer per maand, 10 % vaker. 8 % heeft minstens één keer iemand serieus verwond, ruim 3 % gebruikte wel eens wapen of mes bij vechtpartijen. Bijna 8 % pikte ooit een fiets, 15 % pleegde een of meer keren een winkeldiefstal en het zelfde percentage vernielde wel eens iets op straat.

Roken is uit, drinken is in. 73 % rookte nooit of in elk geval niet de laatste maand. Voor alcoholgebruik is dat 32 %. Bijna 10 % heeft de laatste maand meer dan veertig glazen alcohol gedronken. Drinken leidt in 43 % van de gevallen tot (ten minste) aangeschoten zijn.

(Het Schoolblad/Ned.)

FRANKRIJK ZONDER LERAARS

De rentrée scolaire stond in Frankrijk in het teken van de recruiterscrisis in het onderwijs. Frankrijk is op zoek naar leraars. Een derde van de openstaande betrekkingen waarvoor een nationaal concours werd uitgeschreven, zal niet opgevuld worden bij gebrek aan valabele kandidaten. Vooral leraars voor technische vakken zijn witte raven geworden: voor 300 openstaande betrekkingen kwamen 70 kandidaten opdagen van wie er 48 slaagden.

De reden voor deze situatie in een land dat 2,8 miljoen werklozen telt (9,4 % van de beroepsbevolking): de devalorisatie van het beroep van leerkracht en de erbarmelijke omstandigheden waarin de Franse leerkrachten soms moeten werken. Volgens het Franse Ministerie van Nationale Opvoeding verdiende een beginnende onderwijzer in 1989 in het lager onderwijs 31.800 fr. netto (belastbaar) per maand.

Het Franse ministerie voorziet dat men in het volgende decennium 300.000 mensen dient aan te werven, wil men tegemoet komen aan de demografische evolutie. In afwachting moeten de scholen het stellen met **hulpleerkrachten**. Dit jaar doet men nog eens een beroep op 4000 nieuwe hulpleerkrachten wat hun totaal op 44.000 brengt, van wie 12 % buitenlanders. Hulpleerkrachten zijn onderwijzers of leraars die niet over de nodige diploma's of kwalificaties beschikken.

(De Standaard)

NEDERLANDERS IN BELGIE

Minister Coens wil op korte termijn praten met minister Ritzen over het grote aantal Nederlandse studenten aan Vlaamse universiteiten. Volgens voorlopige cijfers zijn van de 1004 eerstejaarsstudenten in België 244 Nederlander. Vooral de studierichtingen medicijnen en diergeneeskunde trekken veel belangstelling, omdat daarvoor in Nederland een beperkt aantal plaatsen beschikbaar is. De extra kosten voor het Vlaamse ministerie van onderwijs zijn 2,5 miljoen gulden. Het zou Coens niet om geld gaan. Hij wil Ritzen erop attent maken dat de naar België uitgeweken studenten zijn beleid om het aantal studenten in de medicijnen te beperken doorkruisen.

(NRC Handelsblad/Ned.)

SEKSUELE INTIMIDATIE

In 1990 kregen de Nederlandse vertrouwensinspecteurs 75 meldingen van seksuele intimidatie in het onderwijs. In 1989 waren er dat slechts 57. De meeste klachten komen uit het basis- en het bijzonder secundair onderwijs. De stijging doet zich overal voor, behalve in het algemeen secundair onderwijs. Daar bleef het aantal klachten gelijk. Deze cijfers zeggen niet dat het verschijnsel seksuele intimidatie is toegenomen. De vertrouwensinspecteurs hebben immers meer bekendheid gekregen zodat er ook sneller op hen een beroep wordt gedaan.

Bij 24 % van de klachten was sprake van seksueel misbruik (ontucht, aanranding, verkrachting), 16 % valt onder de categorie ongewenst «vrij» gedrag. De meeste klachten (73 %) zijn gericht tegen leerkrachten. De zwaarste straf, het ontnemen van de onderwijsbevoegdheid, werd in geen enkel geval uitgesproken. Andere maatregelen wel: berisping, schorsing of ontslag van de leerkracht en verwijdering of overplaatsing van de leerling.

(Uitleg/Ned.)

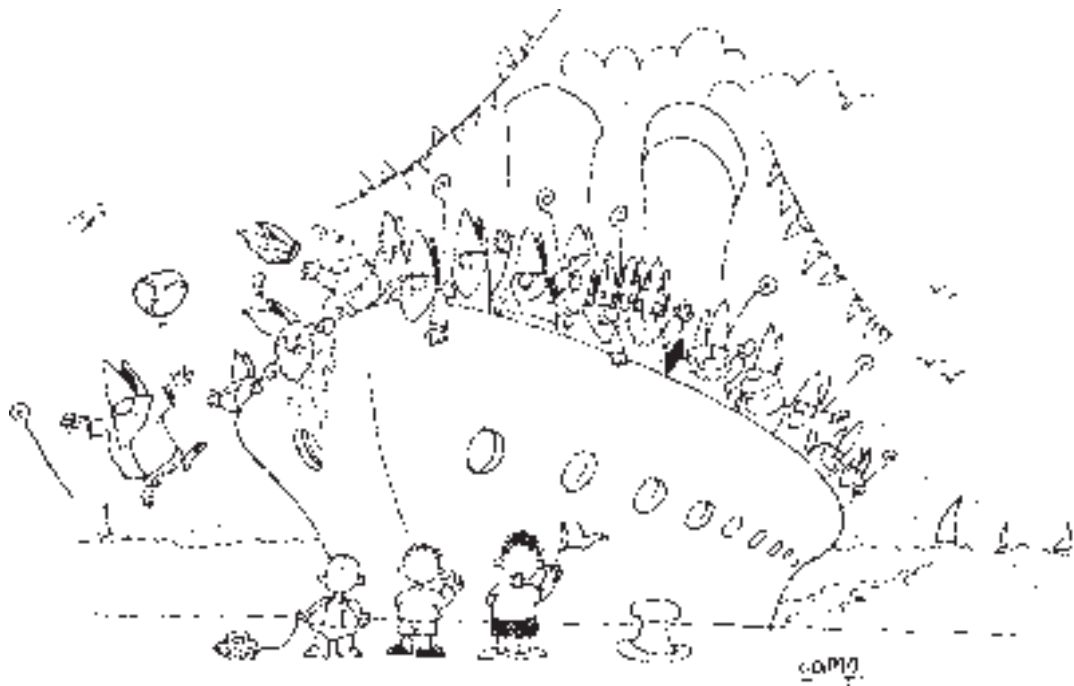
DE BAK IN

In een poging corruptie en bedrog bij de schoolexamens tegen te gaan, besloot de regering van Bangladesh een gevangenisstraf van drie tot tien jaar te zetten op spieken of het achteraf veranderen van antwoorden. Bovendien zullen personen die op spieken worden betrapt, gedurende drie jaar geen examens meer mogen afleggen.

De politie verdenkt er ook de leerkrachten van dat zij op grote schaal knoeten tijdens examens. Ook zij kunnen de gevangenis ingaan wanneer zij examenvragen laten uitlekken, te hoge cijfers geven of valse diploma's uitreiken.

De maatregelen werden genomen na een reeks van onregelmatigheden bij de examens in Bangladesh. Leerlingen die wegens spieken van het examen waren uitgesloten, vielen geregeld leraren aan, scheurden examenformulieren aan stukken of staken meubilair in brand.

(Het Nieuwsblad)

HET ONDERWIJS VAN DE

Hugo Delbeke heeft als gedetacheerde leerkracht voor het Forum Onderwijs en Onderneming meer dan een jaar lang scholen en bedrijven bezocht in het hele land. Zijn eindrapport is bijzonder boeiende lectuur. Wij pikken er enkele besluiten uit voor het onderwijs van de toekomst.

Het blijft moeilijk om een opdracht voor het onderwijs uit te tekenen. We moeten immers rekening houden met de duale situatie waarin het onderwijs zich bevindt: jonge mensen voorbereiden op de volwassenheid ("vormingsdoelstelling") en op het beroepsleven ("opleidingsdoelstelling"). Bovendien evolueert de maatschappij snel en wordt "kennis" een relatief begrip. Flexibiliteit is in alle denkbare richtingen een sleutelbegrip geworden in de zin van: een voortdurende wil tot kapitaliseren van kennis, attitudes en persoonlijkheidskenmerken.

Een leerling moet een vorming kunnen hebben, waarin zich basisgereedenschappen (sleutelkwalificaties) bevinden voor flexibiliteit in het latere beroepsleven. Wat moet er in zijn gereedchapskist zitten?

1. Persoonlijkheid.

Ethiek, waarden, positieve attitudes. Maar persoonlijkheidsvorming veronderstelt dat de lesgever zelf persoonlijkheid uitstraalt. Het grootste probleem met jongeren is dat zij half-weten. In het hele opvoedingsproces staat de school nu niet meer alleen. Thuis, de jongerenvereniging, vrijetijdsbesteding, de media... brengen tal van mogelijkheden aan bij de jongeren om meer te "weten". Op basis van dit meer-weten ("half-weten") ontwikkelen zij een overtuiging, waar wel een grond van waarheid in steekt. De pedagoog moet dit half-weten begeleiden, bijsturen, dus een eindweegs meegaan. Maar dit veronderstelt sterke persoonlijkheden die het waardenpatroon van de jongere generatie fijn aanvoelen.

2. Basiskennis

Van het onderwijs wordt verwacht dat zij volgende basiskennis verschaft:

a. Taalkennis: een sterke schriftelijke en mondelinge beheersing van de twee landstalen, en een uitgewerkte accommodatie om de praktijkkennis op te vijzelen (bijv. door taaluitwisselingen). Die basistaalkennis kan in de context van de noodzakelijke Europese vorming gezien worden.

b. Een basistechnische bagage die "werkelijkheidsgericht" is, d.w.z. vertrekkend vanuit de wereld van vandaag. Het staat voor inductief onderwijs. Elk vak leent zich daartoe. Een vorm van "toegepast onderwijs" dus.

Veel ondernemingen maken scherp de aflijning tussen hun taak en die van het onderwijs. "Brenge de leerlingen interesse bij voor de scheikunde, niets meer" (Van Triest, BASF). Ondernemingen bouwen dan wel verder op de schoolse basistechnische vorming. Zij beschikken daarvoor over de geavanceerde apparatuur.

c. Informatica. Bedoeld wordt: het leren werken met en vertrouwd worden met dit systeem van werken, meer niet.

3. Metacognitieve vaardigheden

Leren leren en leren denken, met bijzondere aandacht voor het probleemoplossend denken. Ook de elektricien moet een abstractievermogen leren ontwikkelen, naast zijn specifieke job. Hij moet naargelang van de situatie leren synthetiseren of leren analyseren. Projectonderwijs moet meer kansen krijgen. In het technisch onderwijs is de leerling schepper van een technische realisatie. Daardoor wordt zijn werkvijver krachtig gesteund, groeit zijn vindingrijkheid, en zijn kritische zelf-evaluatie: dit is probleemoplossend denken in de praktijk.

Het onderwijsaanbod moet wegblijven van modetrends en niet op elke "vernieuwingsboot" wil-

len springen.

Volgens N. Derdaele, personeelsmanager van AGFA-GEVAERT, is de taak van het onderwijs in

nig aanwezig bij leraars. Dat kan geactiveerd worden. Leraars kunnen tijdens de klasseraden een jaar- of trimesterprogramma of

Ook volgens de bedrijfswereld is de eerste eis geen kennis maar persoonlijkheid. Daar moet het onderwijs aan werken.

de eerste plaats voorbereiding op het leven en ontplooiing als volwassen mensen met eigen waarden. Van dat leven is het beroepsleven één gedeelte. Het strekt zich uit over 8 uren per dag. Maar het onderwijs mag niet enkel naar dat aspect kijken. Het onderwijs moet vooral mensen vormen, die 24 uur op 24 goede mensen zijn. Onderwijs mag dus niet gewoon 'afgestudeerden' vormen, maar mensen die leren denken en leren leren. Leer jonge mensen creatief zijn.

SCHOOLCULTUUR

Geïntegreerd leren denken is als gebruiksinstrument nog te wei-

specifieke aspecten daarvan toelichten. Bijsturingen kunnen gebeuren volgens de deelaspecten van andere vakken of programma's. Het is de aanzet tot meer teamwork. Dat is nu nog te weinig aanwezig bij de lesgevers.

Mogelijk werd er tot nu toe te veel aan onderwijsvernieuwing gewerkt, en te weinig aan schoolvernieuwing: de schoolcultuur, de interne organisatie en relaties, de organisatie met de omgeving werden onvoldoende of niet gewijzigd. De feiten illustreren dat het ook anders kan, zoals in het VLO en in het deeltijds onderwijs. Hier werden andere organisatieprincipes, samenwerkingsverbanden en

TOEKOMST

externe relaties ontwikkeld.

KWALITEITSZORG

In een aantal scholen wordt actief gewerkt aan de organisatiecultuur of worden de eerste stappen gezet in de richting van Integrale Kwaliteitszorg. De idee klantgericht werken kan intern en extern veel meer uitgebouwd worden. «Intern» impliceert «gezag» maar dan op basis van de autoriteit die men is in zijn vak, en die vanuit die

kennis een veilig vertrouwensgevoel geeft aan leerlingen, collega's en directie. «Extern» staat voor de relatie met ouders en maatschappij.

Een aantal scholen blijven met een bepaald aanbod (bijv. haartooi) tegen alle logica in bestaan. Leerlingen uit dergelijke richtingen moeten onmiddellijk na het behalen van een diploma omgeschoold worden. Secundaire redenen primeren hier boven de oriëntatie van jonge mensen.

GELDVERSPILLING

Door de alternatieve leeromgevingen (deeltijds leren enz.) maar ook door het bestaan van

andere opleidingsvormen (sectorieel, Instituten voor Voortdurende Vorming van de Middenstand, VDAB beroepsopleidingen, privé-initiatieven) stapt een gedeelte van de leerlingen in andere leervormen vanaf 16 jaar.

Vanuit deze gedachte, maar ook uit financiële overwegingen kan worden gedacht aan onderlinge samenwerking tussen de scholen (dagonderwijs en onderwijs voor sociale promotie, samenwerking met het bedrijfsleven, samenwerking met de andere opleidingsinstanties). Dat impliceert een positionering van de school tussen de andere opleidingsmogelijkheden. Om dit te bereiken, zijn zowel coördinatie, taakverdeling als ontzuijing nodig. Het resultaat zal een grote kostenbesparing zijn. Nu blijven de onderwijskosten stijgen en zijn ze aan veel kritiek onderhevig. Tegelijk klagen (technische) scholen over een gebrek aan degelijke infrastructuur.

Scholen worden ervan verdacht, omwille van de subsidies, het deeltijds leren vanaf 16 jaar niet sterker aan te moedigen. De resultaten van het deeltijds leren zijn vanuit pedagogisch-didactisch standpunt nochtans zeer positief.

De situatie van het onderwijs in België wijst trouwens op een aantal twijfelachtige geldverslindende aspecten. Geldverspilling dus, op een ogenblik dat nochtans in ruime kring gesproken wordt over de noodzaak van een financiële herwaardering van het leraarsambt. □

Hugo Delbeke, adviseur Onderwijs en Onderneming

HET GELIJK

G.B. Shaw : «Wie iets kan, handelt. Wie niets kan, onderwijst».

L.S. Shulman : «Aristoteles had gelijk toen hij zei dat de ultieme test van inzicht en begrip ligt in iemands mogelijkheden om kennis om te zetten in onderwijs. Wie iets kan, handelt. Maar wie iets begrijpt, onderwijst».

HOE MOTIVEER JE EEN LERAAR ?

Als een leraar het niet meer ziet zitten, zingt hij vaak hetzelfde liedje. Toch zit er meer in dat liedje dan u denkt. Demotivering is een proces dat u ook kunt keren of stoppen. Maar hoe ?

Leraar A : «De jongeren hebben geen zin meer om iets bij te leren of zich in te spannen. Ze hangen liever de hele dag voor de televisie. Geef dan maar les !»

Leraar B : «Hoe wil je dat ik gemotiveerd blijf ? Ik werk me te pletter en er is geen hond die daar waardering voor opbrengt. Bovendien sta je er altijd helemaal alleen voor.»

Leraar C : «Het is altijd hetzelfde en elk jaar moet je helemaal opnieuw beginnen. Je zou het van minder niet meer zien zitten.»

EEN UITWEG

In *Motivatie op school* (H.J.M. Hermans, Lisse, Swets & Zeitlinger, 1991) vinden we degelijk onderzoek en advies i.v.m. motivatie van leraars. Vijf tips voor leerkrachten en directie.

1. Zoek het probleem dicht bij huis (Leraar A)

Als het in een klas niet zo lekker loopt leggen de meeste leraars de oorzaak bij externe factoren die ze moeilijk kunnen beïnvloeden («De leerlingen zijn tegenwoordig niet meer gemotiveerd», «Met zo'n grote klas kan niemand goed werken»). Daardoor neemt de machteloosheid alleen toe. Zoek daarom naar oorzaken die reëel beïnvloedbaar zijn, bijvoorbeeld de werkvormen die u hanteert. Dit proces van zoeken naar oorzaken en de mate van beïnvloedbaarheid van die oorzaak heeft grote invloed op de inzet van leraars om problemen aan te pakken.

2. Beoordeel de leraar duidelijk (Leraar B)

Leraars staan alléén voor de klas in een complexe werksituatie. Ze krijgen zelden duidelijke feedback van anderen over hoe ze in de klas

functioneren. Dat bevordert de motivatie niet. Minstens twee keer per jaar zou de directie een functioneringsgesprek met elke leraar moeten hebben. Daarbij worden sterke en zwakke punten systematisch besproken en worden duidelijke afspraken voor de toekomst gemaakt. Daar is iedereen mee geholpen. Onduidelijke, vrijblijvende, occasionele en weinig specifieke informatie over het eigen functioneren werkt daarentegen demotiverend.

3. Vorm een team (Leraar B)

Teamvorming is een belangrijk wapen tegen taakbelasting en demotivatie. Organiseer daarom bijeenkomsten waarin collega's met elkaar spreken over hun problemen en aan elkaar duidelijk maken hoe zij daar mee omgaan. De uitwisseling van deze ervaringen en de ontdekking dat collega's in feite worstelen met dezelfde problemen is zeer belangrijk. Zo wordt de taakbelasting met elkaar gedeeld en haalt u ze uit de sfeer van de persoonlijke problematiek.

4. Meer time management (Leraar B)

Wie zijn tijd efficiënt kan gebruiken, is sterker gemotiveerd. Hou bijvoorbeeld drie weken een dagboek bij waarin u noteert welke taken u moet uitvoeren en hoeveel tijd u daaraan besteedt. Nadien moet u keuzes maken en beslissen waaraan u meer of minder tijd gaat besteden en welke taken prioriteit krijgen.

5. Zorg voor meer variatie (Leraar C)

Sleur is een gevaarlijke vijand. Dankzij taakdifferentiatie en taakvariatie krijgen de sterke kanten van elke leraar meer kans. En dat is belangrijk. Een positieve resultaatbeleving gaat gepaard met gevoelens van tevredenheid en plezier in het werk. Deze gevoelens kunnen als interne beloning worden opgevat. Ze functioneren op die manier als motor om gemotiveerd te blijven. □

Krom heb ik mijn vingers geschreven aan opstellen over de vier seizoenen. Maar echt geholpen heeft die straf van onze studiemeester nooit. David Fontana legt uit waarom. Als er toch maatregelen moeten komen heeft hij er vier in de mouw die wél effect hebben.

Nablijven en strafwerk zijn voor de meeste leerlingen weinig meer dan een kleine hindernis, tenzij ze zo omvangrijk zijn dat ze een groot deel van hun tijd in beslag nemen (wat weer de vraag oproept of het wel goed voor hen is, te worden gedwongen zoveel tijd te besteden aan zinloze bezigheden). Het geven van extra huiswerk of extra opgaven bij

vakken als wiskunde maakt alleen maar dat ze deze dingen met straf associëren.

In het algemeen geldt dat concrete straffen op zich geen erg geslaagd of gewenst middel zijn om het gedrag van leerlingen bij te sturen. Daar zijn minstens zeven redenen voor :

1. Het effect van de straf die leerkrachten kunnen geven is meestal

tijdelijk. Het gedrag dat bestraft is wordt alleen op **korte termijn** onderdrukt. Het wordt in veel gevallen herhaald wanneer de straf wordt opgeheven of als de leerling er aan gewend raakt.

2. Straf leidt vaak alleen maar tot subtielere **ontsnappingstactieken**. De leerling leert strategieën ontwikkelen om zijn verantwoordelijkheid voor ongewenst gedrag te ontlopen : liegen en uitvluchten verzinnen.

3. Door te straffen doet de leerkracht een rechtstreekse aanslag op de relatie en **goede sfeer** die hij tot stand wil brengen.

4. Wanneer de leerkracht straf geeft vestigt hij onvermijdelijk **de aandacht op verkeerd gedrag**. Uit onderzoek blijkt dat het effectiever is, de aandacht te vestigen op gewenst dan op ongewenst gedrag. Een woord van lof voor goed gedrag, of een verzoek om rustig te werken verdienen de voorkeur boven een veroordeling van verkeerd gedrag of een bevel op te houden met kletsen.

5. Straf maakt dat er bij de leerling **negatieve gevoelens** ontstaan met betrekking tot de context waarin die straf plaatsvindt. Hij zal daarom vaak de betrokken leerkracht niet aardig meer vinden en gaan mijden en misschien ook een hekel krijgen aan het vak dat de leerkracht geeft of zelfs aan het lokaal waarin die lessen worden gegeven.

6. Vooral wanneer straf willekeurig en oneerlijk wordt gevonden houdt dat voor de leerling de boodschap in dat de sterken de zwakken tot **slachtoffer** mogen maken.

7. Vooral bij leerlingen die een bijzondere behoefte hebben om het goed te doen, bestaat altijd het gevaar dat hun originaliteit en creativiteit worden **beknot uit angst voor straf**. De wens straf te vermijden kan hen ertoe brengen zich uiterst conformistisch en veilig te gedragen, ook waar de school denkt dat ze bewust het eigen initiatief aanmoedigt.

Met deze reserves in gedachten is het duidelijk dat concrete straffen bij leerlingen als consequent en eerlijk moeten overkomen, en dat ze moeten passen bij de overtredingen waarvoor ze worden gegeven. Van essentieel belang is dat ze moeten worden opgevat als een middel om het gedrag met het oog op de toekomst te corrigeren en niet als een soort wraakneming. De leerling moet dus altijd op de een of andere manier worden geholpen in te zien waar hij over de schreef ging en wat er in het vervolg kan worden gedaan om het goed te doen.

WAT DAN WEL ?

De volgende vier maatregelen hebben wél effect.

1. Geen aandacht krijgen

Vooral bij jongere kinderen is het vaak voldoende afkeuring te laten blijken voor het gedrag van een kind. De leerkracht wijst erop dat het gedrag onaanvaardbaar is, en zegt tegen het kind waarom. Maar voor sommige kinderen betekent elke aandacht van de leerkracht een beloning. Soms is dit het geval omdat het kind niet in staat is door goed gedrag aandacht te krijgen. Zijn gevoel van persoonlijke macht en be-

Georges Monard, *secretaris-generaal Departement Onderwijs* : «Leeraar zijn is moeilijker geworden (in Nederland drukken ze het minder fraai uit : «Wie wil er nog de varkens hoeden ?», zeggen ze daar...) maar dat ligt niet aan het onderwijs, wel aan de hele samenleving. We hebben genoeg scholen die de betere leerlingen in huis willen. Maar de scholen die de zwakkere leerlingen opvangen, steunen wij extra. Een beroepsschool kost ons het dubbele van een school voor algemeen vormend onderwijs. Maar we vinden het de moeite waard, net zoals onze inspanningen voor het Buitengewoon Onderwijs. We hebben er veel geld voor over om de zwaksten te leren zichzelf te redden in deze samenleving. Met de resultaten hiervan scheren we geen hoge toppen, maar daarmee helpen we mensen die in deze prestatiemaat-

schappij geen naam hebben, overeind te blijven en wie weet, ook een beetje gelukkig te zijn.»

Jan Vandierendonck, *hoofdredacteur van Generiek* : «In de scholen, in de bioscoop, op de televisie moet worden gewerkt aan de beeldopvoeding van jongeren. Het is de logica zelf, maar het is ook bijzonder jammer want Vlaanderen houdt niet van kinderen.

Het onderwijs is niet gericht op het ontwikkelen van het kind tot een bewuste, gelukkige en gezonde volwassene : het is gericht op het klaarstomen van het kind voor de maatschappij en de industrie. Een algemene ontwikkeling wordt niet (meer) nagestreefd : een efficiënte functionaliteit schijnt ruimschoots te volstaan. Het zogenaamde falen van het systeem in rood Europa zal dat opvoedingsmodel alleen maar

bestendigen. Het is toch wel schrijnend te moeten vaststellen dat met het nieuwe eenheidstype slechts een paar leerjaren in de afdeling Menswetenschappen tijd zullen inruimen voor beeldopvoeding. In het lager of kleuteronderwijs waar uiteindelijk alle taalonderricht zou moeten beginnen, is niets gepland tenzij zeldzame privé-initiatieven van verlichte leerkrachten.»

Bertrand Russell, *schrijver en filosoof* : «Elke leerkracht fungeert in een systeem. Elk systeem heeft de neiging bepaalde opvattingen als correct, andere als incorrect te bestempelen. De (bange) leerkracht doet er het zwijgen toe. Met als gevolg dat de scherpzinnigste jongeren het schoollokaal moeten verlaten om te weten te komen wat er leeft bij de kritische geesten van de eigen tijd.» □

tekenis wordt bekrachtigd als het lukt de leerkracht kwaad te maken of te laten ophouden met waar hij mee bezig is.

2. De brief van de directeur

Door een brief naar huis te schrijven, de ouders erop te wijzen dat een kind over de schreef is gegaan en de vraag te stellen hoe deze misstap kan worden goedge maakt, oefent de school rechtstreeks invloed uit op de relatie van het kind met zijn ouders. Heel weinig ouders staan volkomen onverschillig tegenover de vorderingen van hun kind op school, en veel van hen zullen hun zoon of dochter die zich op school heeft misdragen ter verantwoording roepen. De beste manier om de brief naar huis te gebruiken is er een soort afspraak aan toe te voegen. De directeur schrijft de brief, roept de leerling bij zich en leest hem voor. De brief beschrijft rustig en zakelijk en met de nodige bijzonderheden wat de leerling heeft gedaan en hoe de school daarop heeft gereageerd. Aan de leerling wordt gevraagd of de brief moet worden verstuurd.

Als hij nee zegt, wordt hem gevraagd welke specifieke verbeteringen in het gedrag kunnen worden toegezegd om de directeur ervan af te brengen hem te posten. Als directeur en leerling het daarover eens zijn geworden gaat de brief in het archief, met de boodschap dat hij alsnog wordt verstuurd (aangevuld met de mededeling dat de leerling zijn woord niet kan houden) als het afgesproken gedrag uitblijft. Gedurende een vastgestelde periode moet de leerling zich regelmatig melden bij de directeur om over zijn vorderingen te praten. Als alles goed gaat wordt de brief aan het eind van deze periode aan de leerling gegeven, om hem meteen te vernietigen. Dit betekent dat de leerling een nieuw begin maakt, met het voorbehoud dat er opnieuw een brief kan worden geschreven als het gedrag weer achteruit gaat. Een brief naar de ouders is iets waar heel het personeel van moet weten, en waar allen die ermee te maken hebben het mee eens moeten zijn. Dat geldt ook voor de meeste vormen van straf. Willen ze effectief zijn, dat moeten ze beschouwd worden als onderdeel van het schoolbeleid en worden ondersteund door al de leraren.

3. Time-out

Time-out betekent dat de leerling wordt verwijderd uit de context waarin het ongewenste gedrag optreedt. Een leerling kan wangedrag vertonen vanwege de behoefte de aandacht te trekken van de leerkracht of de rest van de klas. Verwijder hem uit de context waarin deze aandacht wordt gezocht en de mogelijkheid om de

aandacht te trekken verdwijnt, en daarmee de prikkel om het wangedrag te produceren. Daarvoor wordt een kleine, vrij ongezeellige time-out-kamer ingericht mét toezicht.

4. De wet van de natuurlijke gevolgen

Soms helpt het als de leerling de negatieve gevolgen van zijn handelingen ondervindt. Zo moet een kind op de basisschool, dat een stuk speelgoed kapot maakt door er verkeerd mee om te gaan, korte tijd ondervinden wat het betekent om het zonder te moeten doen. Zo kan men het kind dat het aanbod van de leerkracht om te helpen bot afwijst, ook weer gedurende korte tijd, laten voelen wat het betekent alleen door te modderen. Als kinderen onnodig rommel laten liggen als ze klaar zijn met een activiteit wordt hun gevraagd het op te ruimen. Als ze een bepaald voorrecht hebben gekregen en het vertrouwen van de leerkracht beschamen, dan kan hun dat voorrecht worden ontnomen. Bij al deze voorbeelden is het belangrijk dat de leerling de natuurlijke gevolgen zo spoedig mogelijk ondervindt na de handeling die ze veroorzaakte. Op deze manier gaat hij het oorzakelijk verband tussen beide zien, en is de kans groter dat de betrokken activiteit in de toekomst wordt nagelaten. Het is ook belangrijk dat leerkrachten niet proberen de natuurlijke gevolgen te bekrachtigen door scherpe verwijten te maken. Het kan noodzakelijk zijn de aandacht van het kind te vestigen op het verband tussen oorzaak en gevolg, maar als er vervolgens een langdurige veroordeling van de leerling volgt, wordt de aandacht misschien weer van dit verband afgeleid of houdt hij er wrok en vijandige gevoelens aan over. Het is veel beter de natuurlijke gevolgen voor zichzelf te laten spreken en de leerling er alleen kort en op zakelijke toon op te wijzen. De leerling krijgt dan duidelijk het gevoel dat hij zelf deze gevolgen heeft veroorzaakt, en dat ze niet het gevolg zijn van een boze beslissing van de leerkracht. □

David Fontana heeft een internationale reputatie als opvoedkundige en psycholoog. Hij formuleert zijn stelling (en heel wat andere, even bruikbare) in Classroom control, New York 1985. In het Nederlands heet het boek »De effectieve klas«, uitgeverij Intro, Nijkerk 1990. Het wordt in België verspreid door Westland, Schoten.

GEEN ZITTENBLIJVERS MEER ?

Zittenblijven is niet alleen onrechtvaardig en wreed, maar heeft bovendien zelden of nooit enig therapeutisch effect. We moeten de zaak dringend aanpakken.

Het terechte streven naar democratisering van het onderwijs hebben wij bij ons veel te utopisch opgevat. We hebben alle leerlingen willen gelijkschakelen, alsof ze luciferhoutjes waren. Ieder zijn diploma. Ze moesten het allemaal kunnen, waarbij we voorbijgingen aan het feit dat de maximalistisch ingevulde leerplannen niet voor alle leerlingen hapklare brokken waren. Gevolgen: een aanzwellende stroom mislukkingen en in het zog daarvan een uitholling van de diploma's.

Laten we echter niet bij de pakken blijven zitten. Er kan wat aan gedaan worden en er wordt al heel wat aan gedaan.

Op korte termijn kan het zittenblijven in het secundair onderwijs teruggedrongen worden door over te gaan tot een **deliberatie per graad**, waarbij in het tweede jaar extra ruimte voor remediëring ingebouwd moet worden.

Op middellange termijn kunnen we met het invoeren van een **geprofileerd diploma** een deel van het leed wegwerken. Een geprofileerd diploma stipuleert welk niveau een leerling voor de diverse onderdelen van het leerplan be-

haald heeft (goed, voldoende, onvoldoende, ...), met dien verstande dat de basisvorming (door de nieuwe Dienst Onderwijs Ontwikkeling af te lijnen) door iedereen moet worden verworven.

Op lange termijn echter is de enige mogelijkheid om tegelijk de kwaliteit van het onderwijs te verhogen en het percentage zittenblijvers omlaag te brengen de veralgemeende invoering van het **modulaire onderwijssysteem** met kapitaliseerbare eenheden, gekoppeld aan wetenschappelijk gefundeerde en deels **gecentraliseerde toetsen**.

Een dergelijke hervorming brengt fundamentele keuzes met zich mee, keuzes ook van politieke aard en het is nog maar de vraag of daarvoor de bereidheid aanwezig is. Natuurlijk kunnen we doen alsof onze neus bloedt en de zaak maar op zijn beloop laten, maar dan moeten we binnen enkele decennia niet komen klagen over de finlandisering van onze taal en ons onderwijs. □

Guido Oogbe, leraar aan het KTA in De Panne en lid van de centrale examencommissie ASO-HSO

BETER BIJ DE BUREN ?

VERGELIJK HET ONDERWIJS

Vanuit het ontworpen theoretisch model stelt hij als hypothese dat technische rationaliteit het centrale beleid in Engeland, Frankrijk en Duitsland karakteriseert.

Die technische rationaliteit steunt op drie pijlers. Een eerste is het economisch liberalisme met zijn nadruk op individuele prestatie, concurrentie en vrije markt. De tweede pijler is de vooruitgangsideologie van de wetenschappen, een soort geloof in de onstuitbare vooruitgang via de ontwikkeling van de wetenschappen. Belangrijke kenmerken daarvan zijn: de analytische kijk op de wereld, de waardenvrijheid, de objectiviteit en de meetbaarheid. De derde pijler is de bureaucratische organisatiewijze in diverse varianten (centraal of lokaal). Het grote kenmerk daarvan is, naast de analytische versnippering van de organisatie en de nadruk op de delen ten nadele van het geheel, de externe controledruk op de uitvoerders.

BIJ DE BUREN

Standaert stelt vast dat de technische rationaliteit inderdaad primeert in de onderzochte landen. Zeker in Engeland en Duitsland, minder in Frankrijk. Wat zijn daar de kenmerken van?

1. Gescheiden inhouden

a. Sterke **vakkensplitsing** en een sterk versnipperd lesrooster. Weinig vakkenintegratie.

b. Overbeklemtoning van **zuivere kennis**, ten nadele van de toegepaste kennis. In zo'n onderwijs wordt technisch en beroepsonderwijs beschouwd als studie voor leerlingen die niet tot de top behoren. De academische vorming is dan een instrument in de concurrentie voor de topfuncties en carrière in de maatschappij.

c. Men gelooft in ongebreedelde wetenschappelijke vooruitgang en beklemtoont het **rationele** en intellectuele karakter van de vorming. Minder be-

Roger Standaert, hoofd van de nieuwe Dienst Onderwijsonderzoek en Ontwikkeling (DOO) van het Departement Onderwijs, heeft acht jaar «in niet zo optimale omstandigheden» gewerkt aan een monumentaal doctoraat: «De vlag in de top». Daarin vergelijkt hij de onderwijssystemen van onze buurlanden. Het is een ongemeen boeiend en bijzonder leesbaar boek geworden met veel onthullende cijfers, visies en vergelijkingen. De 500 bladzijden hier samenvatten kan uiteraard niet. Wél het uitgangspunt en enkele belangrijke besluiten.

langrijk of beschouwd als privé zijn affectieve en morele waardenvorming, muzische en expressieve vorming.

d. De **technisch-economische vooruitgang** wordt niet in vraag gesteld door bijv. vakken die deze idee in vraag stellen of relativeren.

2. Gescheiden schoolloopbaanstructuren

a. Zeer gescheiden schoolloopbaan met **vroegtijdige profileringen** en weinig overstapmogelijkheden of combinatie.

b. De selectie van leerlingen gebeurt vroegtijdig op basis van ver-

gelijkingen en **concurrentie**. Er gaat vooral aandacht naar de beter presterenden. Bevoorrechte groepen kunnen instellingen en onderwijsvormen in stand houden die aan hun situatie zijn aangepast.

c. Het bedrijfsleven heeft een sterke impact op de profilering van de onderwijsvormen en de selectiemechanismen. Scholen zijn **marktgericht**. De behoeften van de markt (vaak de ouders) staan centraal. Dat leidt tot concurrentie tussen de scholen op de vrije markt.

3. Meer externe controle

Als het onderwijs economisch moet

concurreren kan de controle niet aan de leerkrachten worden overgelaten. De externe controledruk uit zich in een **groeiend wantrouwen tegenover de «professionals»** (leerkrachten en directie). Daarom: meer centrale leerplannen en examens, een sterke inspectie, versterking van de rechten van de ouders, bekostiging van scholen rekening houdend met resultaten, premies voor leerkrachten, bevorderen van marktmechanismen bij recrutering van leerlingen, een centraal opgelegd rapporteringssysteem, sponsoring door bedrijven enz. Dit leidt tot functieverlies en minder rechtszekerheid voor leerkrachten en directies en minder stabiliteit in beroepsuitoefening en schoolorganisatie.

EN BIJ ONS ?

België en Nederland worden niet expliciet onderzocht maar wel vermeld. Volgens *Standaert* volgen wij de technische rationaliteit voor de schoolloopbaanstructuren en de selectie maar niet voor de inhouden en de kwaliteitsbewaking. Wij evolueren naar een nieuwe rationaliteit (*de technisch-interactieve*) die ook plaats biedt voor **sociale correcties** (grotere solidariteit en verantwoordelijkheid binnen het geheel). Toch is ook bij ons sprake van **cijfercultuur** (wat samenhangt met fragmentering van kennis en denken in gescheiden systemen). Volgens *Standaert* is de jongste evolutie van de technische bestuurskunde nog het minst aan kritiek onderhevig. De inherente nadelen van IKZ (*Integrale Kwaliteitszorg*), schoolmanagement enz. worden verduidelijkt door de opmars van meetbaarheid, output-denken en utilitarisme. Economische crisis en bezuinigingen werken dat in de hand. □

Ik begrijp het onderwijs in Vlaanderen niet. Even bij de burens kijken.

«De vlag in de top» kunt u bestellen bij Acco – Tiensestraat 134 – 3000 Leuven – ☎ 016-29 11 00

INFOLIJN

INSPECTIE EN VERIFICATIE . . .

Dank zij **KLASSE** en de omzendbrieven weet ik nu al onder welk werkstation ik thuishoor. Bestaat er ook zoiets voor de inspectie- en verificatiediensten ?

Jawel hoor. De omzendbrief OND/II/4/RS/bp/0232 van 9 september geeft een overzicht van de inspectiediensten voor het gewoon en buitengewoon basisonderwijs. U vindt daarin niet alleen de omschrijving van uw inspectiegebied, maar ook naam en adres van uw inspecteur. De omzendbrief OND/II/2.1/CDG/EM/003 van 15 september geeft de ambtsgebieden van de verificateurs voor het hele basisonderwijs en het buitengewoon secundair onderwijs, met opnieuw alle namen en adressen. Tot het verschijnen van een nieuwe omzendbrief bent u voor de namen van de inspectieleden secundair onderwijs aangewezen op de zogeheten «witte produkten». Die heten officieel *Coördinatie van de Omzendbrieven* en geven informatie over alle geldende normatieve omzendbrieven in hun meest recente versie. U kunt ze in uw school raadplegen.

ONZE STAND . . .

In **KLASSE** nr. 16 las ik dat het Departement Onderwijs over een eigen informatiestand beschikt. Kan ik die ook op mijn school plaatsen ?

De eigen informatiestand van het Departement Onderwijs is uitgewerkt rond het thema **Grenzeloos Onderwijs**. Leerlingen uit de laatste jaren secundair onderwijs en studenten hoger onderwijs kunnen zo kennis maken met de Europese opleidings- en vormingsprogramma's waaraan ons departement meewerkt. Gebruiksvriendelijke software maakt de informatie voor iedereen toegankelijk.

Secundaire scholen, universiteiten, instellingen voor hoger onderwijs en PMS-centra kunnen deze stand ontlenen in het kader van activiteiten rond de Europese dimensie van het onderwijs.

De uitlening is gratis. De stand meet 6 m x 3 m x 2,5 m en wordt onder toezicht van mensen van ons departement opgesteld en gedemonteerd. Ons departement staat ook in voor het vervoer. Uw aanvraag moet wel zeer precies worden omschreven én geargumenteed.

Centrum voor Informatie en Documentatie – F. De Smul – Koningsstraat 150 – 1000 Brussel – ☎ 02-210 53 93

VERNIEUWD HOGER ONDERWIJS

De hogescholen krijgen «nieuwe kansen», lees ik in de krant. Wat houdt dat precies in ?

De hogescholen krijgen dezelfde vrijheid en zelfstandigheid als de universiteiten om hun programma's en interne werking te bepalen. Zo kunnen ze inderdaad beter inspelen op vragen van studenten, industrie enz. De hogescholen van het gemeenschapsonderwijs krijgen –zoals deze van het gesubsidieerd onderwijs al hebben– de vrije hand inzake personeelsbeleid.

Het hoger kunstonderwijs wordt erkend als volwaardig hoger onderwijs van het lange type.

Ten slotte zijn er enkele sociale vernieuwingen. De Vlaamse Executieve zal voortaan geen inschrijvingsgeld meer kunnen opleggen. Dat betekent natuur-

lijk niet dat het onderwijs gratis wordt : de inrichtende machten kunnen immers zelf inschrijvingsgeld vragen. Er komt ook een stelsel van sociale voorzieningen van het hoger onderwijs. In de begroting van 1992 staat hiervoor reeds 40 miljoen ingeschreven. Hiermee kunnen studentenkamers, restaurants en sociale diensten gefinancierd worden.

MIJN GELD GRAAG . . .

Vorige maand kreeg ik een weddeuittreksel met een aanzienlijk lagere netto-wedde dan de maanden voordien. Ik stel me daar toch wel wat vragen bij, maar bij wie kan ik daarvoor terecht ?

1. U contacteert het best eerst en vooral het secretariaat van uw school. Daar vinden immers al veel problemen een oplossing.

2. Als alles bij hen in orde is, zal uw secretariaat uw werkstation contacteren en het probleem daar voorleggen. Geef hen rustig de tijd om uw probleem aan te pakken.

3. Als u dan nog niet tevreden bent kunt u zelf uw werkstation contacteren. Telefonisch op maandag en woensdag van 10 u. tot 12 u. en op dinsdag en donderdag van 14 tot 16 u. U kunt ook naar Brussel komen. Dat kan op maandag en woensdag van 14 u. tot 16 u. of op afspraak.

In de omzendbrief O/PRJ/WS/1 van 6 mei 1991 leest u tot welk werkstation uw dossier behoort. In de omzendbrief OND/VII/2/91/1 van 1 augustus 1991 vindt u alle namen en telefoonnummers. Die omzendbrieven liggen in uw school ter inzage.

DE LIJN MET BRUSSEL

Bij het invullen van de formulieren voor de Administratie Personeel Onderwijsinstellingen (Code : Pers) rijzen nog enkele problemen. Wij luisterden bij de *Scholeninterface* één dag mee naar veel voorkomende vragen en antwoorden.

Waarom moet ik voor het secundair onderwijs van de tweede graad het leerjaar invullen en hoe vul ik dit dan in ?

In de reglementering voor terbeschikkingstelling en reffectatie wordt er een onderscheid gemaakt tussen het hoger en het lager secundair onderwijs. Sommige opdrachten uitgeoefend in het secundair onderwijs van de tweede graad horen bij het lager secundair onderwijs, andere zijn hoger secundair onderwijs. U vermeldt dus het leerjaar zodanig dat eruit blijkt dat het om hoger of lager secundair onderwijs gaat.

Op bladzijde 15 van de omzendbrief van 25/7/91 worden de ambten opgesomd die iemand in het basisonderwijs kan uitoefenen. Wat vul ik in op de PERS 2 of PERS 5 wanneer het om een directeur van een basisschool gaat want dit ambt komt daar nergens voor ?

Het zetduiveltje speelde ons parten want dit ambt werd vergeten. Vanzelfsprekend vult u dan directeur van een basisschool in.

Wat vul ik in op de PERS 2 of PERS 5 bij onderwijsvorm voor de eerste graad van het secundair onderwijs : ASO, TSO... ?

U vult daar niets in want in de eerste graad zijn er geen onderwijsvormen.

Waar kan ik informatie kwijt waarvoor er geen rubriek is ?

Op alle formulieren is er een rubriek «Opmerking». Daar kunt u informatie geven over de vervanger of degene die vervangen wordt, het soort verlof of afwezigheid dat een personeelslid geniet, of er voor het personeelslid eventueel nog andere formulieren ingestuurd werden enz. Bij een gereffecteerd personeelslid kan hier gemeld worden in welke school hij terbeschikking gesteld werd. Kortom alle relevante informatie die bijdraagt tot een snelle en juiste behandeling van het formulier.

Stuur u ons nog eens honderd formulieren op ? Dank u.

Iedereen krijgt de formulieren gratis. Er zijn er genoeg voor iedereen. Wilt u dan ook enkel bestellen wat u nu nodig hebt en daarna eventueel bijbestellen ? Geen dank.

Voor al uw vragen over onderwijs :

Centrum voor Informatie en Documentatie
Koningsstraat 150 – 1000 Brussel

☎ 02-210 54 00

LERAARS GEZOCHT

Het Bestuur Afstandsonderwijs zoekt leraars die willen helpen bij de correctie van taken die de deelnemers aan het schriftelijk onderwijs opsturen. Er zijn vacatures voor de volgende vakken :

1. Cursussen op het niveau hoger secundair algemeen onderwijs : Grieks

Economische Wetenschappen

2. Cursussen op het niveau lager secundair onderwijs :

Frans

Mechanica en Technologie van de Mechanica

3. Cursussen «Vernieuwd wiskunde»-onderricht in het basisonderwijs.

De kandidaten moeten ten minste **drie jaar** effectief onderricht geven of gegeven hebben in het betrokken leervak en houder zijn van de daartoe vereiste studiebewijzen (geaggregeerden voor lager of hoger secundair onderwijs). Stuur uw aanvraag, met een omstandige opgave van studiebewijzen, uitgeoefend ambt en vermelding van uw school, naar het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Departement Onderwijs, Administratie Permanente Vorming, Bestuur Afstandsonderwijs, Kunstlaan 43, 1040 Brussel, ☎ 02-513 74 64 - toestel 256. Dat moet aangetekend gebeuren, uiterlijk zestig dagen na publikatie van de oproep in het Belgisch Staatsblad. Voorrang wordt eventueel verleend aan de kandidaten die minder dan 75 procent van een normale functie uitoefenen. □

EEN EILAND IN DE KLAS

De problematiek van de Derde Wereld is moeilijk en complex. Het lesmateriaal van **Vredeseilanden** vertaalt deze problemen echter naar **concrete situaties in Afri-**

ka. Zo kunnen de leerlingen gemakkelijk de brug van Noord naar Zuid overschrijden én wordt hun vertekend beeld van de Derde Wereld gecorrigeerd.

Een **animator** van Vredeseilanden kan naar de school komen. Hij verzorgt een voorstelling met dia's die ongeveer één à twee lesuren duurt per groep. Na de diareeks volgt eventueel een groeps-gesprek. En dat kost u enkel een kleine (facultatieve) onkostenvergoeding.

Daarnaast kunt u tegen zeer democratische prijzen didactische mappen voor lager en secundair onderwijs kopen en kunt u diareeksen en video's ontlenuen. Ten slotte kunt u gratis beschikken over allerlei tentoonstellingsmateriaal. Daarmee kunt u uw eigen activiteiten nog meer kleur geven. □ *Vredeseilanden - Ruelensvest 127 - 3001 Leuven - ☎ 016- 22 25 53*

LES VOOR ANDERSTALIGEN

Onder de **Materialenbank** gaat een enorm aanbod onderwijsmateriaal over anderstaligen schuilen. Hiermee wil de vereniging het onderwijs en de vorming van anderstaligen stimuleren en verbeteren. Massa's achtergrondmateriaal én specifieke lespakketten voor gewoon en volwassenenonderwijs kunt u gratis uitlenen. Daarnaast kunnen lesgevers en begeleiders ook inlichtingen én bijscholing krijgen rond bijvoorbeeld Nederlands als tweede taal. Ten slotte gaat de bank zelf lesmateriaal ontwikkelen om bestaande lacunes op te vullen. De totale collectie bestaat momenteel uit zo'n 2500 boeken, 160 geluidscassettes, 270 video-items en 25 tijdschriften. Via rubrieken, trefwoorden en een catalogus is de bank gemakkelijk te raadplegen. □

Provinciale Materialenbank - Centrum Buitenlandse Werknemers - Van Daelstraat 32 - 2140 Borgerhout - ☎ 02-235 32 38

NIEUWE TENTOONSTELLINGEN

□ **Aanwinsten Volkskunde 1980-1990** : tot 31 januari.

Een overzichtstentoonstelling met een grote verscheidenheid aan objecten : van historisch waardevol materiaal tot eenvoudige gebruiksvoorwerpen. De hele collectie weerspiegelt de evolutie van huisraad en volksleven.

Er zijn teksten in de opstelling die achtergrondinformatie geven. Voor schoolgroepen mét leerkracht is de toegang gratis.

Museum voor Volkskunde - Gildekamersstraat 2-6 - 2000 Antwerpen - ☎ 03-232 94 09

□ **Roger Raveel '70** : van 22 december tot 10 februari.

De innige band tussen de kunstenaar **Raveel** en dit museum is de aanleiding voor een tentoonstelling die een overzicht biedt van zijn werk uit de jaren '80. Naast de geïllustreerde catalogus is er ook een gratis begeleidende tekst voor leraars. Zo kunt u uw bezoek voorbereiden in de klas. U betaalt 50 fr. per persoon voor groepen, maar leerlingen onder de 14 jaar mogen gratis binnen. Een geleid bezoek (max. 25 personen) kost 900 fr. Speciaal voor leerlingen tussen 6 en 12 jaar zijn er geleide creatieve bezoeken. Die duren zo'n twee uur en kosten 25 fr. per leerling. Na een bezoek aan de tentoonstelling kunnen de leerlingen hun indrukken plastisch uitwerken in het jeugdatelier. Het resultaat mogen ze meenemen naar de klas of naar huis.

Provinciaal Museum voor Moderne Kunst - Romestraat 11 - 8400 Oostende - ☎ 059-50 81 18

□ **Camera's uit België en Nederland** (tot 12 januari) en **Tajiri - Photography re-explored** (tot 9 februari).

Het fotoestel is vooral een Engelse, Franse en Duitse verwezenlijking. Toch bestond er ook in België en Nederland een camera-productie. Die -zeer verschillende- produkten vormen het onderwerp van de eerste tentoonstelling. **Shinkichi Tajiri** experimenteert met fotografie en keert terug

Zeker Zien

naar de oude procédés en proefnemingen (daguerrotypie, stereofoto, ingekleurde foto).

De toegang tot het museum is gratis. Een rondleiding (max.

20 personen) kost 900 fr. Voor scholen is er een speciaal programma. Aan de hand van een groepsfoto maken de leerlingen kennis met de basisbegrippen van de fotografie. Daarna bezoeken ze zowel de vaste collectie als de tijdelijke tentoonstellingen. Dit programma kost 550 fr. per groep van 15 deelnemers.

Provinciaal Museum voor Fotografie - Waalse Kaai 47 - 2000 Antwerpen - ☎ 03-216 22 11

KLASSETIP VAN DE MAAND

□ **HEDEENDAAGSE KUNST**

De **Educatieve Dienst** van het Museum voor Hedendaagse Kunst in Antwerpen doet zijn best om onze drempelvrees voor moderne kunst te verlagen. Scholen die een tentoonstelling van het MUHKA bezoeken kunnen op heel wat steun rekenen. Er zijn **begeleidende folders** voor volwassenen (40 fr. of 10 fr. samen met een geleid bezoek) en voor leerlingen lager en lager secundair onderwijs (20 fr. of 5 fr.). Voor leerlingen hoger secundair onderwijs is er telkens een **lespakket** (40 fr. of 10 fr.). Bij alle werken zijn trouwens tentoonstellingsteksten voorzien.

Daarnaast zijn er ook nog **musiemspelen**, waarbij het museum gratis didactisch spel materiaal ter beschikking stelt. En ten slotte zijn er **geleide bezoeken**. Voor kleuter- en lager onderwijs kosten ze 400 fr. per 10 leerlingen (toegang gratis), voor secundair en hoger onderwijs kosten ze 800 fr. per 20 leerlingen (toegang 50 fr. per persoon).

Het programma : *Kunst in Vlaanderen 1980-1990* (14 december tot 26 januari); *Les Levine* (8 februari tot 29 maart); *Walter Swennen* (11 april tot 31 mei); *Woorden beeld in de Belgische Kunst* (13 juni tot 27 september). □

Educatieve Dienst MUHKA - Leuvenstraat 32 - 2000 Antwerpen - ☎ 03-238 59 60

UNITED WORLD COLLEGES

Als 16- of 17-jarige **twee jaar in het buitenland studeren**, samen met leeftijdsgenoten uit meer dan 60 verschillende landen, het kan. Het programma van de internationale scholen *United World Colleges* besteedt niet alleen aandacht aan de traditionele vakken, maar ook aan persoonlijk werk en een actief engagement aan allerhande «services»: van reddingen op zee of in de bergen tot sociaal werk met gehandicapten. Ook sport- en kunstbeoefening, toneel, EHBO enz. staan op het programma.

Na het vierde of vijfde jaar secundair onderwijs kunnen de leerlingen zich kandidaat stellen. Na twee jaar behalen ze het Internationaal Baccalaureaat dat toegang verleent tot alle vormen van hoger onderwijs. De selectie gebeurt op basis van hun kwaliteiten in de ruimste zin. Wie dat nodig heeft kan een studiebeurs krijgen. Uiterste datum van inschrijving: 31 december. Snel reageren dus! □

Koning Boudewijnstichting - Fonds United World Colleges - Brederodestraat 21 - 1000 Brussel - ☎ 02-511 18 40

WERELD IN DE KLAS

Meer dan 400 diamontages, films en video's liggen voor u klaar om aan vorming te doen. Ze zijn verdeeld over drie hoofdonderwerpen: *Vrede, Derde Wereld en Welzijnswerk* (sociale en milieu-problematiek). Het septembertijdschrift van Wereldmediatheek-nieuws is tevens een **gratis catalogus**.

Eén telefoontje volstaat om de hele wereld in uw klas te halen. □ *Wereldmediatheek - Italiëlei 98A - 2000 Antwerpen - ☎ 03-225 03 67*

NEDERLANDSE VIDEO'S

De mediatheek van de Nederlandse *Rijksvoorlichtingsdienst* beschikt over ongeveer 1300 titels die u daar kunt huren of kopen. Naast de **grote catalogus** zijn er **deelcatalogi** secundair onderwijs voor bijvoorbeeld aardrijkskunde, geschiedenis, maatschappijleer, biologie en kunstgeschiedenis.

Het *Centrum voor Onderwijsmedia* van ons eigen ministerie koopt al jaren videorechten van sommige van deze produkties. Die video's kunt u dus gewoon in Brussel bestellen. Huren in Nederland kost ongeveer 1100 frank, verzendkosten inbegrepen. Bij ons is de service in principe gratis (zelf een lege cassette opsturen!). Maar veel van deze produkties zult u in Nederland moeten zoeken. □

- Rijksvoorlichtingsdienst - Mediatheek - Postbus 20006 - 2500 EA Den Haag - ☎ 00-31-70-3564201

- Centrum voor Onderwijsmedia - Handelskaai 7 - 1000 Brussel - ☎ 02-2174190

DUITS IN BRUSSEL

Elke woensdagnamiddag staat in het Brusselse Goethe-Instituut de Duitse taal centraal. Van 14 u. tot 19 u. kan iedereen er met zijn vragen terecht.

Van 14 u. tot 17 u. is er pedagogische raadpleging voor leraars Duits. Vanaf 15 u. is de Mediatheek open. Daar vindt u informatie over allerlei audiovisueel leer-materiaal. De bibliotheek is open van 10 u. tot 19 u. Geïnteresseerden kunnen om 15 u.45 een rondleiding krijgen met speciale aandacht voor nieuwe uitgaven voor het onderwijs. Om 16 u. worden nieuwe leer-materialen voorgesteld (afhankelijk van de aanwinsten).

Daarnaast zijn er ook cursussen waar verschillende aspecten van het taalonderricht Duits als vreemde taal aan bod komen. Enkele vooropgestelde thema's voor dit schooljaar: *Wozu lehren wir Fremdsprachen?* (Lernziele), *Warum ist Frontalunterricht so schön?* (Sozialformen) en *Des Lehrers Freud, des Schülers Leid: Grammatik im Unterricht*. □

Goethe-Instituut - Belliardstraat 58 - 1040 Brussel - ☎ 02-230 39 70

VORMING VOOR LERAARS

★ BASISONDERWIJS

• Geweldloze opvoeding in de kleuterklas (20 en 27 januari, 3 en 10 februari); Geweldloze opvoeding in de lagere school (17 en 24 februari, 2 en 9 maart). (Org.: D).

★ SECUNDAIR ONDERWIJS

• Geweldloze opvoeding in de middelbare school: 29 februari. (Org.: D).
• Teaching business English (6 tot 8 januari); Testing oral interaction (9 januari); Seminar/Workshop on teaching pronunciation - Stress and intonation in the English class (9 januari); Communicative grammar - A way to reconcile old and new English teaching? (13 en 14 januari). (Org.: C).

★ HOGER ONDERWIJS

• Self-access learning in ELT (9 tot 22 februari, Saffron Walden); Towards a methodology of teacher training in EFL (27 maart tot 10 april, Canterbury); Management in ELT: the role of the inspector/adviser (29 maart tot 10 april, Lancaster); Distance learning in English language teacher development (5 tot 15 mei, Birmingham). (Org.: C).

DE ORGANISATOREN:

A: *Uitstraling Permanente Vorming - Pleinlaan 2 - 1050 Brussel - ☎ 02-641 27 50*

B: *Dommelhof - Toekomstlaan 5 - 3910 Neerpelt - ☎ 011-64 30 49*

C: *The British Council - Jozef II-straat 30 - 1040 Brussel - ☎ 02-219 36 00*

D: *De Vuurbloem - Rapaertstraat 39 - 8310 Assebroek - ☎ 050-37 10 17*

E: *Oudervereniging voor de Moraal - Lange Leemstraat 57 - 2018 Antwerpen - ☎ 03-233 70 32*

F: *Cultureel Centrum Dilsen (i.s.m. Maatwerk) - Rijksweg - 3650 Dilsen-Stokkem - ☎ 011-75 61 35*

G: *Centrum voor Andragogiek - UFSIA - Prinsstraat 8 - 2000 Antwerpen - ☎ 03-220 46 93* □

★ ALGEMEEN

• Inleiding tot de geschiedenis der godsdiensten (8 januari); De alledaagse wereld van het Jodendom (15 januari); Confrontatie met de wereld van de Islam (22 januari); Het Oosterse geloof (29 januari); Astrologische familiegodsdiensten bij de Azteken (5 februari). (Org.: A).

• Relationale en seksuele opvoeding (7, 14 en 21 januari); Niet-verbale communicatie/Lichaams-taal (8 sessies vanaf 6 februari); Benadering van kinderen in nood-situaties (15, 22 en 29 januari); D-Base IV (8 sessies vanaf 8 januari). (Org.: A).

• Wees in je recht (10 sessies van 14 januari tot 24 maart); Bezoek Rembrandt retrospectieve Amsterdam (18 januari); De Romeinse kunst tot de gotiek (17 sessies van 15 januari tot 27 mei); Draaiboek en découpage van filmscenario's (5 sessies van 18 januari tot 22 februari); Doka-cursus wit-zwart fotografie (5 sessies van 18 januari tot 14 maart); Management in de non-profit (6 sessies van 31 januari tot 24 april). (Org.: B).

• De ARGO en de Lokale Raden: 11 januari en 1 februari (Gent) of 18 januari en 8 februari (Antwerpen) of 25 januari en 15 februari (Brugge). Slotdag voor iedereen: 28 maart in Mechelen. (Org. E).

• Basiscursus voor video-amateurs: 11, 18 en 25 januari en 1 februari. (Org. F).

• Efficiënter telefoneren (13 januari: Antwerpen; 20 januari: Hasselt; 27 januari: Elewijt; 10 februari: Gent; 17 februari: Torhout); EHBO en opvang van zieke kinderen op school (10, 17 en 24 januari in Elewijt); Schrijftraining (16 en 30 januari en 13 en 27 februari: Gent; 12 en 26 maart, 23 april en 7 mei: Antwerpen). (Org.: G).

PROBLEMEN IN DE KLAS

De thematiek van de zorgverbreding en **het leerbedreigde kind** staat centraal in het dubbelnummer 68/69 van *Onderwijskrant*. Eerst een algemeen gedeelte met een bijdrage over preventieve zorgverbreding en remediëring in de klas, een interview met dyslexiespecialist prof. Ruijsseenaars, bijdragen over onderwijsvoorrrangsbeleid, migrantenbeleid, analfabetisme, zittenblijven enz. Het tweede gedeelte van dit themanummer beschrijft methodieken: directe systeembenadering bij aanvangkelijk lezen, orthodidactische methodes voor lezen en spelling, de methodiek van de werkwoordsvormen enz. Een specifieke bijdrage rond onderwijs en mishandelde kinderen kadert ook deze problematiek in het bredere veld van de zorgverbreding.

Dit extra-dikke nummer (104 blz.) kost 180 fr. Een abonnement op *Onderwijskrant* kost 450 fr. voor 5 nummers. Studenten en werklozen betalen 350 fr. en in

combinatie met het AKO-lidgeld betaalt u 750 fr.

Onderwijskrant – Noël Gijbels – Steyenhoflaan 11 – 3130 Betekom – ☎ 016-56 93 46

DE NIEUWE VERSCHUEREN

Zestig jaar na de eerste editie is er nu een compleet herwerkte negende editie van *Verschuerens Groot Geïllustreerd Woordenboek*.

De nieuwe «Verschueren» combineert een verklarend woordenboek (meer dan 100.000 trefwoorden) met een beknopte encyclopedie (meer dan 50.000 artikels en 4000 illustraties).

Speciale aandacht kreeg de vormgeving. De twee delen (telkens 1152 blz. of een totaal van 2304 blz.) zijn iets groter en steviger geworden. De moderne grafische design waarborgt gebruiksvriendelijkheid. □

Verschuerens Groot Geïllustreerd Woor-

denboek is een uitgave van de Standaard Uitgeverijen kost 3750 fr. Hij ligt in elke boekhandel.

GRATIS NAAR GRIEKENLAND

De wedstrijd *Cultuurschool van het Jaar* staat dit keer in het teken van Griekenland. Dertig Vlaamse scholieren onthalen begin juli dertig jonge Grieken gedurende één week en eind juli gaan ze dan zelf een week naar Griekenland.

U bent leraar in het **hogere secundair onderwijs** en al de leerlingen van uw klas hebben een C.J.P. U stelt dan klassikaal een dossier samen over Griekenland waarbij u een fictief reisprogramma van één week uitwerkt. Het origineelste, sterkst gedocumenteerde en fraaist gepresenteerde project wint de hoofdprijs: u gaat met uw klas deze reis gratis maken. □

Cultureel Jeugd Paspoort – Ivo Goris – Waterkrachtstraat 36 – 1040 Brussel – ☎ 02-230 95 70. *Vóór 15 maart verwacht bij uw reisplan.*

ONDER DE KERSTBOOM

Wij vinden een aantal nieuwe jeugdboeken over de Sint en de Kerstman zo leuk dat we ze u best durven aanbevelen.

In **De kerstvrouw** (vanaf 4 jaar), wordt de kerstman ziek en neemt zijn vrouw het werk over. In **De kerstman in het circus** (vanaf 4 jaar) gaat kerstman Herman op zoek naar een vakantiejob. In **Koning Rollo en de baard van de kerstman** verliest de kerstman zijn magische baard, met alle gevolgen van dien. **Paulus de hulpsinterklaas** vertelt hoe deze boskabouter de dieren met cadeautjes verrast. In **Sinterklaasje Pieterbaasje** (vanaf 2,5 jaar) verkleedt Kimmie en Kareltye zich op de peuterspeelzaal. Liesje en Flup houden niet van kerstbomen en visite en beginnen aan **De kerstreis** (vanaf 8 jaar). **Toscas's kerstfeest** bewijst dat ook katten feest vieren. **Klink, klokje, klingelingeling** brengt nieuwe voorleeskerstverhalen voor kleuters vanaf 3 jaar. En ten slotte is er een herdruk van **Dick Bruna's Kerstmis** (eerste lezertjes). □
 – *De kerstvrouw* – Penny Ives – Davidsfonds/Infodok – 28 blz. – 445 fr.
 – *De kerstman in het circus* – Brian Pilkington – Davidsfonds/Infodok – 28 blz. – 445 fr.
 – *Koning Rollo en de baard van de kerstman* – David Mc Kee – Leopold – 32 blz. – 450 fr.
 – *Paulus de hulpsinterklaas* – Jean Dulieu – Leopold – 80 blz. – 199 fr.
 – *Sinterklaasje Pieterbaasje* – Jeanine Jordaán – Kimio – 290 fr.
 – *De kerstreis* – Wim Hofman – Van Goor – 72 blz. – 350 fr.
 – *Tosca's kerstfeest* – Matthew Sturgis – MP Uitgeverij – 32 blz. – 155 fr.

★ **ALGEMEEN**

– **Vereerde meester**

Een divertimento in twaalf deeltjes : twaalf bijdragen over leven en werk van Wolfgang Amadeus Mozart die dit voorjaar in De Standaard zijn verschenen. Aangevuld met interviews geeft dit boek een bont én toch coherent beeld van de Salzburgse meester.

Corine Kissing – Uitgeverij De Vries-Brouwers – 52 blz. – 479 fr.

– **School en public relations**

Onderwijsinstellingen moeten aan hun publieksgroepen duidelijk maken waar zij voor staan en welke bijdragen zij aan de samenleving leveren. Hierbij kunnen verschillende PR-instrumenten hulp bieden. De opzet van een echt PR-plan dwingt de school na te denken over haar doelstellingen. PR doe je er niet even bij, het moet een integraal deel zijn van de activiteiten van uw school.

H. van den Berselaar – Educaboek – Postbus 48 – 4100 AA Culemborg – € 00-31-3450-71315 – 52 blz. – ± 500 fr.

– **Fragmenten van architectuur in België**

Een overzicht van de ontwikkelingen in de Belgische architectuur tussen 1980 en 1990. Géén volledige inventaris, wel een bespreking van verschillende tendensen aan de hand van markante gebouwen. *Marc Dubois & Steven Stals – 3de deel van de jaargang 1991 van Openbaar Kunstbezit in Vlaanderen – Kasteelstraat 97 – 8700 Tielt – € 051-42 42 99 – 40 blz. – 180 fr. per nummer – 600 fr. voor de hele jaargang (4 nummers)*

★ **BASISONDERWIJS**

– **Christoffel Plantin, de Meester van de Gulden Passer**

Kasper stapt door een antieke spiegel het drukkersatelier van Christoffel

– *Klink, klokje, klingelingeling* – Van Holkema & Warendorf – 96 blz. – 495 fr.
 – *Kerstmis* – Dick Bruna – De Cocon – 28 blz. – 295 fr.

WELCOME TO AMERICA

Via de *Commission for Educational Exchange* (CEE) kunt u volgend schooljaar lesgeven in de Verenigde Staten. Voorwaarden :

Plantin binnen. Via de avonturen van Kasper en Christoffel (een kleinzoon van Plantin) krijgen we een beeld van leven en werk van de beroemde Antwerpse drukker en de boekdrukkunst uit de zestiende eeuw. Nieuwe deeltjes over Rubens en Van Gogh zijn in voorbereiding.

Corine Kissing – Uitgeverij De Vries-Brouwers – 52 blz. – 479 fr.

– **Als de schoolbel rinkelt**

Naar aanleiding van 175 jaar gemeentelijk onderwijs in Assenede schetst de auteur een brok onderwijsverleden dat ons allen bekend in de oren klinkt. Tal van gebruiken in en rond de school worden uit het vergeetboek gehaald waardoor dit boek het lokale niveau overstijgt.

Christiaan Dierickx – Houtlandstraat 3 – 9960 Assenede – € 091-44 04 81

★ **SECUNDAIR ONDERWIJS**

– **Kernchemie**

De auteurs onderscheiden verschillende niveaus in de leerstof. De uitbreidingsleerstof is duidelijk herkenbaar gemaakt en krijgt aparte oefeningen. Zo wordt de geschiedenis en toepassing van de kernchemie voor iedereen toegankelijk.

Peter Lambers & Eddy Van Hoye – DNB/Pelckmans – 64 blz. – 220 fr. – 195 fr. vanaf 5 exemplaren

– **Kleding door de eeuwen heen**

Meer dan 1000 illustraties in kleur vertellen de geschiedenis van de westerse kleding van 2000 voor Christus tot heden. De verschillende nationale tradities, de klasseverschillen, jong en oud, rijk en arm, adel en burgerij, stads- en plattelandsmensen defileren aan ons voorbij.

John Peacock – Uitgeverij Pelckmans – 224 blz. – 1390 fr.

– **De Europese Gemeenschap :**

vastbenoemd zijn in het hoger secundair onderwijs, tenminste drie jaar lesgeven, een jaar **verlof met wedde** kunnen krijgen én uw inrichtende macht moet bereid zijn om in uw plaats een Amerikaanse leraar (betaald door zijn school) te plaatsen. Wie nog geen drie jaar ervaring heeft kan zich kandidaat stellen voor het *Foreign Language Teaching Assistants Program*. U wordt dan assistent Frans, Duits of

twaalf landendocumentaties

Een algemeen hoofdstuk over de EG wordt gevolgd door 12 landendocumentaties. In een vaste, overzichtelijke structuur bespreken de auteurs achtereenvolgens geologie, klimaat en bodem, geschiedenis, bevolking, hoofdstad, economie, verkeer en toerisme, politiek, onderwijs, cultuur en media en de relatie tot de EG van de 12 Europese lidstaten.

Centrum voor Internationale Vorming in het Nederlandse Onderwijs – Nassauplein 8 – 1815 GM Alkmaar – € 00-31-72-118502 – 312 blz. – ± 1050 fr.

KLASSETIP

PORTUGEES AVONTUUR IN VLAANDEREN

Twee succesrijke Portugese jeugdschrijvers hebben zich op Vlaanderen gestort. Het resultaat van hun reis is een spannend avonturenverhaal en een boeiend geschiedkundig gedeelte in één boek voor jongeren vanaf 11 jaar. Het schrijversduo heeft van hun vorige boeken in Portugal miljoenen exemplaren verkocht. Ze komen zelf uit het onderwijs en ook met dit nieuwe boek valt in de klas goed te werken.

Bovendien krijgt u er een **gratis lespakket** bij dat via het boek aardrijkskunde, geschiedenis en literatuur van Portugal en Vlaanderen in de klas haalt. De uitgave kwam tot stand met de steun van het Ministerie van Buitenlandse Zaken van Portugal en sluit mooi aan bij Europalia. □

Een Portugees Avontuur in Vlaanderen werd geschreven door Ana Maria Magelbaes en Isabel Alcáda. Het kost 298 frank en werd uitgegeven door Houtekiet, Vrijheidsstraat 33, 2000 Antwerpen. Daar kunt u ook het gratis lespakket aanvragen € 03-238 08 93

Nederlands aan een Amerikaans college of universiteit. U krijgt kost en inwonen van uw Amerikaanse school en kunt zelf nog cursussen volgen.

Wie geen jaar weg wil kan ook deelnemen aan het zomerprogramma. Dat omvat vijf weken van intensieve studie (geschiedenis, aardrijkskunde, Engels, sociale wetenschappen enz.) en een groepsreis van een week door de States. Alle

onkosten worden door de CEE gedragen.

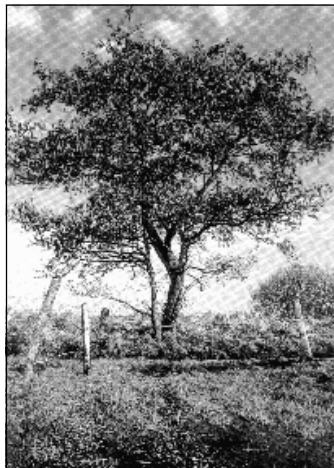
Datum van de laatste kans : 15 januari. □

Commission for Educational Exchange between the United States of America, Belgium and Luxembourg - Gulden Vlieslaan 79 - 1060 Brussel - ☎ 02-537 08 59

DE ELS

Zes prentbriefkaarten en een begeleidende tekst schetsen het ecosysteem van **de els**. De set kost 75 fr. (50 fr. vanaf 10 sets). De reeks rond **de berk** en zijn ecosysteem is aan dezelfde voorwaarden verkrijgbaar. Samen is het geschikt materiaal voor de **basisschool**. □

Stichting Leefmilieu - Kipdorp 11 - 2000 Antwerpen - ☎ 03-231 64 48

EUROPESE SCHAT

Eudised (lidstaten van de Raad van Europa) en Eurydice (EG-landen) zijn twee Europese informatienetwerken voor onderwijs. Om een babylonische spraakverwarring te voorkomen gebruiken ze een gestandaardiseerde lijst met onderwijstermen waarmee o.a. projecten en documenten worden omschreven.

Die lijst verscheen onlangs in een nieuwe uitgave onder de titel **Europese Thesaurus van het onderwijs**. Dit basiswerk telt 490 blz. en is verkrijgbaar in de negen officiële EG-talen. Steeds, dus ook in de Nederlandse versie, staat bij elk omschreven begrip de voorgeschreven term voor de acht andere EG-talen. Het boek kost 2327 fr. (BTW is dan wel inclusief). □

Verkoopadres : Belgisch Staatsblad - Leuvenseweg 42 - 1000 Brussel - ☎ 02-512 00 26

MIGRANTEN OUDERS

De **videofilm** *Migrantenjongeren en hun ouders* schetst het portret van vijf Turkse en Marokkaanse jongeren die het gemaakt hebben. Ze beklemtonen vooral de positieve invloed van hun ouders en de kennis van de Nederlandse taal. De eigen waarde van de migrant en zijn cultuur komt eveneens op de voorgrond. De film richt zich tot leerlingen van lager onderwijs en de eerste graad van het secundair onderwijs én hun ouders. Een videocassette met een Turkse, Marokkaanse én Nederlandse versie kost 1200 fr. □

Vrij PMS 1 - Zevenbonderstraat 80 - 3600 Genk - ☎ 011-35 29 52

OMSCHAKELEN

Vrouwen die aan hun leven of carrière een nieuwe richting willen geven kunnen daarvoor terecht bij *Omschakelen*. De cursussen zijn opgebouwd rond de elementen **vorming, oriëntering en bijscholing**. Groepswerk, ervaringsgericht leren en zelfwerkzaamheid zijn daarbij veelgebruikte technieken. Enkele voorbeelden : *Weerbaarheidstraining, Loopbaanplanning, Omgaan met conflicten, Organisatiestructuur*.

Men werkt in groepen van 12 tot 15 deelnemers. De mogelijkheid bestaat trouwens om deze programma's in overleg en op uw maat te organiseren. □

Omschakelen - Uitbreidingstraat 498 - 2600 Berchem - ☎ 03-230 54 72

DE SPRONG

12.000 laatstejaarsstudenten secundair onderwijs in West-Vlaanderen krijgen telkens een heel jaar lang het tijdschrift **SPRONG**. Dat is een initiatief van alle Westvlaamse katholieke instellingen voor hoger onderwijs en verantwoordelijken uit het secundair onderwijs en het PMS. De studenten vinden in het blad precieze informatie, toekomst-

★ PRIJS VOOR BIOLOGIE J. KETS 1992

De Koninklijke Maatschappij voor Dierkunde van Antwerpen kent vier prijzen van 15.000 fr. toe aan studies over een biologisch onderwerp. Leerlingen uit het zesde jaar van de doorstromingsafdelingen van het secundair onderwijs mogen individueel of in groep (maximum 3 leerlingen) deelnemen. De vier prijzen gaan naar twee Nederlandstalige studies, netjes verdeeld over vrij en officieel onderwijs. U moet de studies in tweevoud indienen vóór 15 april.

Volledig reglement : Zoo van Antwerpen - F. Schrevens - ☎ 03-231 16 40 of F. Van Esch, inspecteur - Ambroossteenuweg 144 - 1981 Zemst-Hofstade

★ TWINNING MET ENGELAND

De lagere scholen van het Engelse Cheshire willen samenwerken met scholen van andere landen. Elke lagere-schoonklas kan zich dus «twinnen» met Engelse leeftijdsgenoten. De leerlingen krijgen een ruimere blik op zichzelf, hun omgeving, de mensen rondom hen

perspectieven, studieadvies, achtergronden, interviews, data van opendeurdagen enz. Het resultaat van deze gemeenschappelijke aanpak is **een modern tijdschrift** dat veel meer biedt dan de voordien willekeurig verspreide folders en informatie. □

De Sprong - Doorniksesteenuweg 145 - 8500 Kortrijk

BRUSSEL IN STRIPS

Vincent Dugomier schreef en André Moons tekende voor de schoolgaande jeugd een vlot stripverhaal over **de geschiedenis van Brussel**. In «De zaak Breugel» speuren vier Brusselse ketjes en hun sprekende straathond via onderaardse tijdsdoorgangen in verschillende tijdvakken naar een gestolen Breugel.

Via de strip kunnen uw leerlingen kennis maken met de culturele achtergrond en de politieke instellingen van het hoofdstedelijke gewest. De Brusselse Executieve liet trouwens een tiental **pedago-**

en natuurlijk de leefwereld van hun Engelse partners. De leraars maken kennis met andere werkmethoden en ander lesmateriaal.

Langley Centre - Bob Taylor - Main Road - Langley - Macclesfield SK 11 OBU - ☎ 00-44-2605-2713

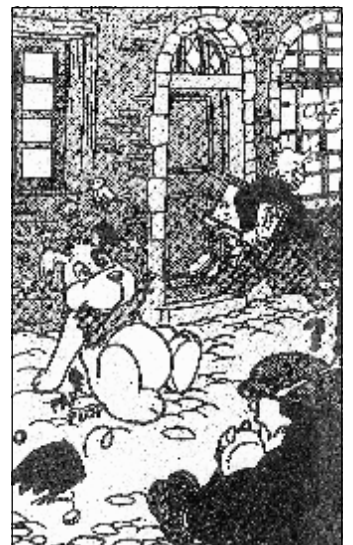
★ KINDEREN EN POEZIE

Op 21 maart '92 viert ook Vlaanderen *De Werelddag Kinderen en Poëzie*. Er is o.a. een wedstrijd met als thema *Morgen (Kinderen van Europa)*. Tot 21 januari (voor Limburg : 11 januari) kunnen de leerlingen tot 13 jaar (tot en met het eerste jaar secundair onderwijs) zoveel gedichten naar hun provinciaal secretariaat sturen als ze willen. De gedichten mogen ook geïllustreerd zijn (tekeningen, schilderijen, foto's, collages enz.). Een provinciale jury maakt de eerste selectie. Uiteindelijk kiest een nationale jury bestaande uit kinderen en schrijvers de honderd eindwinnaars. □

Voor alle inlichtingen, wedstrijdreglement en provinciale secretariaten : Jan Vanbaelen - Kloosterstraat 159 - 1700 Dilbeek - ☎ 02-466 48 50

gische fiches opstellen waarin leerkrachten informatie en suggesties vinden.

Strip en pedagogische fiches

kunt u gratis krijgen. U moet er dan wel de zonden van de vertaler bijnemen. □

Kabinet minister Charles Piqué - Brusselse Executieve - Hertogsstraat 9 - 1000 Brussel - ☎ 02-506 32 11